

Examensarbete 15 hp 2013

Läroprogrammet inriktning musik

Musik, pedagogik och samhälle

Handledare: Ambjörn Hugardt

Moa Appleby

Hockeyklacken

Hur kan den hjälpa min kör?

Sammanfattning

Denna studie syftar till att hitta bärande beståndsdelar och betydelsefulla faktorer i en hejklacks uttryck som hypotetiskt skulle kunna vara konstruktiva och användbara i arbetet med en kör. Studien är baserad på intervjuer med medlemmar ur Linköpings Hockeyklubb, LHC:s, supporterklubb White Lions samt en deltagande observation vid en hockeymatch mellan LHC och HV71 den 30 oktober 2012.

I bakgrunden finns litteraturgenomgång innehållande hejandet i historien, visuella effekter, huliganism, kartläggning av hejaramsor samt starka musikupplevelser.

Resultatet visar att stämningen i en hejklack är mycket viktig. Ofta viktigare än själva idrotten. Den visar att tre delar är viktiga för att stämningen i klacken ska bli optimal. Musiken – människan – situationen. Alla tre delar är lika viktiga. Resultatet visar att det hypotetiskt är viktigt att arbeta med samtliga dessa tre delar i arbetet med en kör.

Sökord: Hejklack, hejaramsa, körsång, klackledare, stämning, musikupplevelse.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	I
1 Inledning och bakgrund	1
1.1 Inledning	1
1.2 Bakgrund	2
1.2.1 Hejandet i historien	3
1.2.2 Visuella effekter	4
1.2.3 Huliganism	4
1.2.4 Ramsor	5
1.2.5 Uppkomsten av ramsor	7
1.2.6 Spridning av ramsor	7
1.2.7 En blick på England	8
1.2.8 Starka musikupplevelser	8
2 Syfte.....	10
3 Metodologi, metoder och genomförande	11
3.1 Urval och avgränsningar	11
3.2 Metodologi	11
3.3 Metoder	11
3.3.1 Deltagande observation.....	11
3.3.2 Intervju	12
3.4 Genomförande.....	12
4 Resultat	15
4.1 Intervjusammanställning	15
4.1.1 Stämning och känslor	15
4.1.2 Faktorer som påverkar stämningen	16
4.1.3 Andra bra klackar	17

4.1.4 Påverkan på spelet.....	18
4.1.5 Klackledaren	19
4.1.6 Ramsor	21
4.1.7 Klackmedlemmar	23
4.1.8 Rösten.....	25
4.2 Deltagande observation	26
5 Analys.....	30
5.1 Färgkodning och kategorier	31
6 Slutsats	33
6.1 Slutsatser i förhållande till syftet.....	33
6.1.1 Musiken – människan – situationen.....	33
6.1.2 Känslor	35
6.1.3 Faktorer som påverkar stämningen och påverkan på spelet.....	35
6.1.4 Klackledaren	36
6.1.5 Klackmedlemmar - socialt	36
6.1.6 Sammanfattning och ytterligare konsekvenser för kören.....	37
6.2 Slutsatser som ej är direkt kopplade till syftet	38
6.2.1 Ramsor	38
6.2.2 Klackmedlemmar - deltagare	38
6.2.3 Rösten.....	39
7 Diskussion	40
7.1 Vidare forskning.....	41
Referenser.....	43
Radioprogram och hemsidor	43
Bilaga 1	44

1 Inledning och bakgrund

I detta inledande kapitel redogör jag för val av ämne och frågeställningar kring detsamma. Jag går igenom tidigare forskning inom det valda ämnet.

1.1 Inledning

Ljudet är öronbedövande. Tusentals människor sjunger runt omkring mig för full hals och med en otrolig inlevelse. En del håller om varandra, en del håller handen över hjärtat och en del håller händerna i luften. De vill höras och synas och nå ut med ett budskap – för evigt trogna Allmänna idrottsklubb.

Det är den 15 februari 2011, klockan är 20.00 och jag befinner mig i Ericson Globe Arena i Stockholm. Det är derby mellan AIK och Djurgården i ishockey och jag har blivit övertalad av min hockeyintresserad sambo att följa med på match. Han berättade innan matchen hur mäktigt det är med derby i Stockholm och att jag nog skulle tycka att det var lite kul, trots att jag inte är så intresserad av ishockey. Något motvilligt följde jag med. Väl på plats, högt upp på tredje balkongen slås jag av en mäktig upplevelse. En musikkbakgrund slås igång i ljudanläggningen och plötsligt förvandlas människorna på arenan. Från att se ut som vilka som helst som sitter och småpratar innan matchen förvandlas de till en stor gemensam kör som ställer sig upp och sjunger AIK:s signaturmelodi ”Åh vi é AIK”. De sjunger med inlevelse och hjärta om sitt favoritlag och jag kan inte se någon som står upp som inte sjunger med. Klacken som befinner sig på arenans kortsida rullar fram ett TIFO-arrangemang¹ som visar texten ”För evigt trogna Allmänna Idrottsklubb” omgivet av hundratals vita flaggor. Några som däremot inte sjunger med men som lika ivrigt verkar sjunga något helt annat är Djurgårdens klack. De försöker överösta AIK:s sång men lyckas inte. Det går inte ens att ana vad de sjunger.

Vidare under matchen sjöng AIK-klacken flera hejramsor och sånger. En del ramsor innehöll klappade rytmer, en del växelsång mellan olika delar av klacken eller mellan klackledare och klack, en del ganska långa sånger och en del bara korta hejarop. En kille spelade på en trumma och höll takten åt hejaklacken och bredvid honom, längst ner framför klacken stod en person som såg ut att leda klacken. Flera frågor väcktes när jag tittade på honom, han som ledde klacken. Hur gör han för att starta alla samtidigt? Varför väljer han att hellre stå med ryggen mot matchen än att titta på den? Hur stor roll spelar han för klacken? Jag såg mängder av supportrar som med stor passion och inlevelse sjöng för sitt lag tillsammans med andra. De var fyllda av känslor, passion och inlevelse och det verkade som att de hade

¹ Ett TIFO-arrangemang är en typ av visuella effekter som kan innehålla banderoller, flaggor, konfetti mm. Läs mer under kapitel 1.2.2 Visuella effekter.

obegränsat med energi och ork för att sjunga och ropa hur länge som helst. Jag funderade på var den här inlevelsen, passionen och hängivenheten kom ifrån. Jag tänkte att klackledarens roll påminner mycket om min roll som körledare. Energin och passionen som klacken hade är något jag skulle vilja att min egen, och andra körer skulle ha mer av.

Jag har dirigerat och varit körledare för olika körer i några års tid och arbetat med det som en körledare gör; få kören mer samspelt och samsjungnen, öva sångteknik, repetera stycken, ha konserter osv. Andra viktiga ingredienser i en kör är att känna social gemenskap och att upprymmas av musiken och att sedan få föra musiken och upplevelsen vidare till en publik. En svårighet jag upplever att körledare ibland kan ha, är att få kören att innerligt mena det de sjunger och att få dem att nå ett gemensamt mål med musiken. Allt för ofta ser jag körer där det mest verkar handla om att sjunga rätt ton på rätt ställe och att tonbilda på rätt sätt. Jag tror att för att få musiken att låta bra behöver de veta vad de sjunger om och veta vad musiken vill berätta för lyssnaren. Detta är frågor som körer arbetar med ofta men hur är det med passionen och energin? Hur arbetar körer med den? När jag satt där på läktaren och såg energin och inlevelsen komma som det verkade, helt naturligt, blev jag nyfiken. Var kom energin ifrån? Kan jag som körledare lära mig något av hur klacken arbetar? Hur kan klacken vara en resurs i mitt arbete med kör?

Jag ser en del likheter mellan en kör och en hejklack. De lär sig sånger, de övar in dem och de framför dem. Kanske har de också några gemensamma mål, t.ex. att de vill nå fram med ett budskap, ge lyssnaren en upplevelse och känna gemenskap?

Men, hur går det till i en hejklack egentligen? I en klack kan de vara flera hundra människor som står och hejar tillsammans. Hur lär de sig alla ramsor, vem har hittat på ramsorna och vem eller vilka ser till att hela klacken börjar på samma gång och framförallt, varifrån kommer deras energi och passion?

Jag studerar min sista termin på Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Musiklärare för grund- och gymnasieskolan heter min utbildning och som specialisering har jag valt kör. I specialiseringen ingår körmetodik för barn och vuxna samt dirigering. Det här arbetet handlar om hejklacken i förhållande till körsång. Hur det kommer sig att en hejklack har så mycket energi när de sjunger, varifrån hämtar de den och varför sjunger de med så mycket hjärta och inlevelse? Kan svaren på dessa frågor vara konstruktiva i arbetet med körsång.

1.2 Bakgrund

I detta kapitel kommer jag att ta upp historiken kring supporterskap och supporterklubbar. Jag kommer också att kartlägga användandet och uppkomsten av hejaramsor. I slutet av kapitlet kommer jag också att ta upp Alf Gabrielssons (2008) *Starka musikupplevelser*.

Det finns ett begränsat antal uppsatser och litteratur som rör just hejandet i en hejklack rent musikaliskt. En uppsats av Daniel Arvidsson (1998) heter *Hammarby är dom bästa! Om hejaramsor och hejande i Hammarbyklacken 1990-97*. Den visar vilka ramsor som användes i Hammarbyklacken vid den nämnda tiden. Ramsorna finns noterade och kategoriserade.

Patrik Sandgren har skrivit två uppsatser om bruket av hyllningssånger till det egna laget. *Populärmusik och fotboll, en studie av svenska fotbollsklubbars bruk av hyllningssånger* (1996) och *Populärmusikens tecken och myter – en analys av fotbollslåten "Upp Häcken Upp"* (1998).

Vidare finns mer litteratur om klacken som socialt fenomen, om huliganism, och supportterskap. Våldigt lite finns skrivet och forskat kring hur klacken samspelar musikaliskt. Jag vill med detta arbete belysa just den frågan.

1.2.1 Hejandet i historien

Ordet "klack" kommer från franskans "claque" och betyder att applådera eller klappa händerna.

En samling individer som via kollektiva verbala yttringar av hejaramsor uttrycker sitt stöd och sina sympatier för ett lag eller en idrottsutövare.
(Arvidsson, 1998)

Andersson och Radman (1998) berättar i sin bok *Från Gentleman till Huligan* om fotbollssupporterens historia. Fotbollen kom till Sverige på 1870-80 talet. Den ansågs till en början vara en kontroversiell sport som var våldsam. Trots det var intresset för fotboll stort. År 1902 såg 3000 supportrar Roserska Pokalens finalmatch mellan Djurgårdens IF och Gefle IF. I det tidiga 1900-talet var det svårt för supportrarna att ta sig till matcherna. Spelarna kunde vara borta i flera dagar för att spela en match. De fick antingen gå eller åka häst och vagn för att sig till matcherna. Därför var det svårt för supportrar att följa med sitt lag på bortamatch. 1907 gick den första officiella tågresan för supportrar vilket satte fart på supportandet. Tre år senare fanns det första femsiffriga åskådarentalet med 10 000 i publiken vid en match mellan Djurgårdens IF och IFK Uppsala. Nu var intresset för sporten ännu större. Enligt den svenska pressen fanns två typer av åskådare vid denna tid. Den ena var gentlemannamässig, kunnig och opartisk medans den andra var skränig, okunnig och lokalpatriotisk. I och med den mer och mer lokalpatriotiska publiken kom också våldet in i bilden.

Ishockeyn uppfanns i Kanada i början av 1800-talet (Norlin, 2007 sid. 36-39). Till Sverige kom ishockeyn i början av 1900-talet., National Hockey League, NHL grundades 1917. Svenska hockeyförbundet bildades 1922 (Svenska hockeyförbundet hemsida: www.swehockey.se). Även i ishockey är hejandet stort och i elitserien i Sverige har idag alla lag en supporterklubb tillika hejklack.

Efter att Sverige haft vinter-OS 1912 blev Sveriges fotbollssupportrar inspirerade av USA:s sätt att heja på sina idrottsmän (Arvidsson, 1998). De

hejade på ett, enligt Arvidsson, organiserat sätt och detta blev starten för de svenska supporterarnas organiserade hejande. När Sverige mötte Danmark i en fotbollskamp 1913 framfördes för första gången den svenska hejarklassikern:

Heja grabbar, friskt humör, det är det som susen gör! Heja, heja, HEJA!

Den svensk-amerikanske friidrottstränaren Ernie Hjertberg var mannen bakom denna klassiska hejaramsa. Ofta hör vi samma ramsa fast med ”*Sverige, Sverige, SVERIGE!*” på slutet. (Andersson & Radman, 1998).

Vid denna tid hejade flera supporterklubbar på olika lag men med samma ramsor, de bytte däremot ut lagnamnet till det som passade deras lag (Arvidsson, 1998). Alla var inte nöjda med det nya sättet att heja. 1915 skrevs en insändare till Östergötlands Dagblad angående fotbollsmatchen mellan IFK Norrköping- IK Sleipner. (Andersson & Radman, 1998).

Till sist även en uppmaning till publiken att ej lägga sig i spelet genom en massa glåpord, såsom ’busar-buspojkar’ m.fl. vackra tillmälen överösa Sleipnerspelarna... Det är väl ej för den opartiske åskådaren något trevligt att höra en del äldre män, ja även yngre damer, jämt och ständigt ösa sin svada på ett sådant sätt. Nej, de hjälpa istället till med att göra förhållandet mellan de två rivaliserande föreningarna ännu hårdare och skarpare än förut.

1.2.2 Visuella effekter

Många svenska lags supporterklubbar har en så kallad Tifo-grupp eller som den också kan kallas, ultras. Det är en grupp supportrar som tar hand om tifo-arrangemangen under matchen. Ordet tifo kommer från Italienskans ord *tifosi* som betyder fans eller supportrar. Tifo-arrangemang växte fram i Sydeuropa i slutet av 1960-talet. Det finns flera olika typer av tifo-arrangemang. Det är vanligt med konfetti, tygmosaik, creperullar, flaggor, banderoller, ballonger, eld, rökbomber, halsdukar mm. (källor: wikipedia, personlig kommunikation 30 okt 2012, samt tidningen Fotboll i fokus hemsida <http://fotboll.ifokus.se>)

När ett tifo-arrangemang ska visas under en match kan planeras in vid olika tillfällen. Ett visst ställe i en ramsa eller sång, en viss tid från matchslut eller vid en paus.

1.2.3 Huliganism

Något som många förknippar med en hejaklack är huliganer. Det är också en bild vi ofta blir matade med från media. I Nationalencyklopedin (1992) är huligan beskrivet på följande sätt:

huliga´n har i Sverige använts synonymt med *ligist* om vissa bråkiga ungdomar. Under senare år har det framförallt brukats om idrottsfans som ställt till med bråk i samband med t.ex. fotbollsmatcher. – Av eng. *hooligan*, ett ord av osäkert ursprung; det har bl.a. sammanställts med det irländska familjenamnet *Hooligan*, som figurerar i en music-hall-sång från

1890-talet om en våldsam irländsk familj, men även andra förklaringar till ordet har framställts.

I en del klackar finns det så kallade firmor. En firma är en del ur klacken som inte hör till supporterklubben. Den kan inte tillhöra supporterklubben därför att den inte följer klubbens regler kring en positiv läktarkultur. En firma är ofta inblandad i våldsamma möten med andra firmor eller supportrar. Firmor är oftast någonting som man inte talar högt om då det ofta rör sig om olagliga handlingar. Därför är det av stor vikt för firmans medlemmar att inte alltför många vet vilka som är med eller vad de gör (samtal med informant vid LHC-HV71 30 oktober 2012).

1.2.4 Ramsor

Kategorisering av ramsor

En hejaramsa är en bestämd räkka av ord eller stavelser som framförs av en hejaklack (Arvidsson, 1998).

Arvidsson har gjort studier på Hammarby IF:s supporterklack och efter sin studie kategoriserat hejaramsorna:

För det första delar han in ramsorna i sång eller skandering. Med sång menas att en melodi går att urskilja medans en skandering är en ramsa som ropas utan särskilda toner. Ofta är en skandering en upprepad fras eller mening.

Arvidsson delar in hejaramsorna och sångerna i olika grupper:

- Hejarop – Texten i ett hejarop saknar egentlig mening och budskap. Hejaropet är kort och oftast riktat till hela laget.

Hammarby! Sha la la la la!

- Lojalitet och stolthet – Här visar supportrarna att de stöttar och står bakom sitt lag oavsett hur det går rent sportsligt. Supportarna uttrycker stolthet över sitt lag.

Skit i tabellen, Bajen är bäst ändå!

- Hyllningar – Denna typ av hejaramsa är ofta kopplad till något positivt som händer på planen. Det kan vara en hyllning till hela laget eller en enskild spelare.

Bajen leker! K, K, K²

- Uppmaningar – Uppmaningar används för att få spelarna att anstränga sig lite extra. Klacken kan också framföra råd och tips för att förbättra spelet.

Kämpa Hammarby!

² K betyder handklapp.

- Kritik av favoritlaget – Denna kategori av ramsor uttrycker besvikelse av det egna lagets prestation. Supportarna kritiserar sitt lag och ramsorna kan vara riktade till spelare, tränare och/eller styrelse.
Våga skjuta, tufft att göra mål. K
- Optimism och segerglädje – Den här typen av ramsor används antingen för att glädjas åt en seger eller glädjas åt en förväntad seger.
Segern är vår, segern är vår, vi har vunnit, segern är vår!
- Publikramsor – Publikramsor kan handla om den egna klackens hejande eller om den övriga publiken. En klassiker i denna kategori är när en sida av arenans supportrar ropar till den andra:
Ni där borta är ni klara? Jajamänsan fattas bara!
- Förolämpningar – Denna kategori är enligt Arvidsson den största. Syftet med dessa ramsor är att få motståndarlaget att tappa koncentrationen och i bästa fall göra misstag som påverkar spelet. Förolämpningarna kan vara riktade dels till hela motståndarlaget, enskilda motståndare eller till motståndarpubliken.
Sållet är vår idol! K, Sållet är vår idol! K, Släpper in så många mål, Sållet är vår idol! K!
- Hot och varningar – Dessa ramsor är ovanligt förekommande och är riktade främst till motståndarklacken. De brukar bara framföras när det anses att motståndarklacken gjort eller sagt något extra stötande.
Efter matchen ska ni dö, efter matchen, efter matchen, efter matchen ska ni dö!
- Domarramsor – En domarramsa kan användas till olika ändamål. Dels för att uppmana domaren att döma enligt klackens vilja, eller att visa missnöje med ett, enligt klacken, felaktigt domslut.
Skandal! Skandal! En domarskandal!
- Polisramsor – Dessa ramsor förekommer mest på bortaplan där klacken visar att de ser ner på polisen.
Jag kan ingenting, jag vet ingenting, ge mig en polisuniform!
- Textlösa ramsor – Textlösa ramsor saknar text och budskap och används främst för att behålla stämningen och ljudnivån från och i klacken.
Oh, e oh! Oh, e oh! Oh e oh!

Arvidsson skriver också om skillnaden mellan händelsebundna ramsor och oberoende ramsor. Händelsebundna ramsor är ett svar eller kommentar på något som händer på planen. Oberoende ramsor framförs oberoende av vad som händer på planen.

1.2.5 Uppkomsten av ramsor

Mia Petterson är fotbollssupporter och berättar i en artikel, *När sångens mål är mål*, i tidningen KIM om hur hejaramsor komponeras (John Pettersson, 2008, sid. 28-29). Hon berättar att klackramsor och sånger ofta föds på vägen till bortamatcher. Då får supportrarna tillfälle att sitta ner och hitta på ramsor tillsammans. Ofta får en låt som supportrarna gillar en ny text. Även Arvidsson (1998) skriver om uppkomsten av nya ramsor. Han berättar att det ständigt tillkommer nya ramsor i Hammarbyklacken. En del skrivs på krogen innan match, en del i bussen på väg till match och en del i hejandets stund på läktaren. Inspirationen till de nya ramsorna kommer från olika håll. Dels som ny text till en befintlig sång eller inspirerat från andra lags klackar. Att ”sno” ett annat lags hejaramsa och bara ändra lagnamn är däremot inte så populärt. Klacken vill inte visa sitt erkännande av en annan supporterklubbs ramsa och att själva använda den skulle visa på en beundran av ramsan. Något som däremot är mer tillåtet är att använda utländska lags hejaramsor. De svenska supporterklubbarna kommer i kontakt med de ramsorna via TV eller andra medier. Det är främst matcher från Italien, England och Tyskland som visas på svensk TV, således kommer även flest idéer till ramsor därifrån.

1.2.6 Spridning av ramsor

Klacken kan lära sig nya ramsor på olika sätt. Det finns några regler för hur ramsan ska vara uppbyggd för att snabbt läras in av klacken. (Arvidsson, 1998).

- Ramsan ska vara kort med inte allt för mycket text.
- Melodin ska vara lättlärd, gärna en välkänd refräng eller del av en låt som de flesta redan känner till.

När en ramsa sedan ska läras ut till resten av klacken kan flera olika metoder användas.

- Ramsan lärs först ut till en liten grupp supportrar som i och med att de är flera hörs bättre till hela klacken. De sjunger eller skanderar då ramsan ett par gånger så att klacken sedan kan sjunga med.

Andra än Arvidsson tar upp olika sätt att sprida nya ramsor:

- Ramsan kan ligga ute på supporterklubbens hemsida. (Black Army's hemsida: www.blackarmy.se)
- Engelska supportrar beskriver hur den som komponerat ramsan eller sången kan trycka upp skivor med den nya ramsan och ge ut till klackens medlemmar så de sedan kan öva hemma inför nästa match. Detta är mer vanligt i England än vad det är i Sverige. (Close view, the story of football chants, 2005)

1.2.7 En blick på England

I ett radioprogram från UR (UR, Close view, The story of football chants, 2005) berättar några engelska fotbollssupportrar om sitt hejande. De har en "huspoet" i varje klack som komponerar nya hejaramsor och skriver nya texter till befintliga melodier. Några supporters från det engelska laget Hall city intervjuas i Close view. De berättar om varför de tror att hejandet är så viktigt för många supportrar. De tror att många av supportrarna helst av allt skulle vilja vara på planen själva, då de inte kan det på grund av bristande fotbollstalang är hejandet ett sätt att ändå vara delaktig i spelet. Där kan de påverka spelet genom att framföra åsikter, stötta och heja genom ramsor och sånger. De berättar att innan en match kan de vara oense och diskutera matcher, regler och annat fotbollsrelaterat men när de står i klacken blir de enade. Det är en viktig känsla när de står i klacken, att de alla drar åt samma håll. Det är en ständig kamp mellan lagens hejaklackar om vem som hörs mest. Den hejaklack som är bäst speglar också spelet. Bästa hejaklacken har det bästa laget. Det är i alla fall det supportrarna vill visa för publik, spelare och bortalagets hejaklack.

En supporter berättar om varför fotboll är så spännande och stort. Han tror att det dels beror på att en fotbollsarena är en stor byggnad som syns var man än är i en stad. Det påminner om det som händer inne i byggnaden. Han berättar också att när han ska titta på en film kan han ofta gissa slutet på filmen. I en fotbollsmatch vet man aldrig hur det ska sluta, det är spännande till sista sekund och resultatet är helt oförutsägbart. Det är också dramat i fotbollen som ger upphov till att så många hejaramsor skrivs. "Drama föder drama" väljer en av supportrarna att uttrycka det och menar därmed att dramat på fotbollsplanen föder och skapar dramatiska ramsor och sånger.

1.2.8 Starka musikupplevelser

Alf Gabrielsson (2008) har tagit upp ämnet starka musikupplevelser. Han kategoriserar ca 150 st. olika reaktioner olika människor fått från musikupplevelser, positiva och negativa. Han har samlat in ca 1350 historier där människor fått beskriva en stark musikupplevelse de varit med om. Han kategoriserar reaktionerna kortfattat på följande sätt:

1. Fysiska reaktioner och beteenden
Fysiologiska: *muskelspänning, avslappning, gåshud, rysningar, darrningar, bli varm, pirr i magen, tårar, yrsel, illamående mm.*
Beteenden: *Blunda, le, klappa händerna, bli stilla, dansa mm.*
Kvasifysiska reaktioner: *Känsla av att sväva, att man växer eller krymper, bortförd av musiken mm.*
2. Perception
Auditiv: *vara omgiven av toner, ljudstyrka, klang, ljudets utbredning mm.*
Visuell: *musikernas uttryck och utseende, omgivningen mm.*
3. Kognition
Särskild attityd: *"här och nu", inga tankar- går in i sig själv.*

Speciell upplevelse av situation, kropp - själ, tid - rum: *Omvärlden försvinner, annan upplevelse av tid och rum, känsla av att drömma, utövare: bli en annan person.*

Förlora kontrollen: *bli överraskad, tagen, fångslad, musiken går rakt in.*

Speciell relation till musiken: *musiken talar till just mig, förstår musiken.*

Associationer, minnen mm: *minnen kommer till liv mm.*

Föreställningar: *inre bilder av landskap, personer mm.*

4. Känslor

Intensiva känslor

Positiva känslor: *Frid, harmoni, lycka, kärlek, eufori mm.*

Negativa känslor: *övergiven, skräck, generad, osäker, deprimerad mm.*

Blandade känslor

5. Existentiella och transcendentala aspekter

Existens: *meningen med livet, känsla av liv, heligt ögonblick i livet mm.*

Transcendens: *Magiskt, ockult, annan värld mm.*

Religiösa upplevelser: *Komma i kontakt med Gud, vision av himlen, andlig frid mm.*

6. Personliga och sociala aspekter

Nya möjligheter, insikter, behov: *Pånyttfödd, inre rening, få nya insikter mm.*

Nya möjligheter, insikter, behov musikaliskt: *välja musik som yrke, vilja lära sig, musik som terapi mm.*

Bekräftelse: *Ökat självförtroende, känna sig utvald mm.*

Gemenskap och kontakt mellan lyssnare, utövare, och ”alla”.

Bakom varje stark musikupplevelse finns förhållandet mellan människan – musiken – situationen. När dessa tre samspelar kan en stark musikupplevelse inträffa. Upplevelserna är hämtade från olika sorters situationer och tider i livet. Det kan handla om körsång, konserter, att lyssna på musik, att spela musik, att påverka något med hjälp av musik och mycket mer.

I en intervju i boken berättar en man om en stark musikupplevelse han varit med om när han sjungit i kör. Kören han var med i var i Polen och hade konsert i en kyrka. Sången de sjöng handlade om fred och var mycket aktuell och relevant i Polen vid den tiden. När konserten närmade sig slutet gick kören sjungandes ut på torget utanför kyrkan. Då de trodde att publiken skulle tystna och konserten var slut visade det sig att hela kyrkan följt med kören ut på torget, där även andra människor slöt upp, och ville höra mer. Kören sjöng stycket om och om igen, tillsammans med publiken, och mannen berättar om en magisk känsla som infann sig där på torget. Kören sjöng om fred för en grupp människor som ämnet verkligen betydde något för, de var dessutom, i och med att de var ute och reste, en mer sammansvetsad grupp än vanligt. Människan och gruppen samspelade alltså. Musiken, vad de sjöng om, var viktigt och samspelade med de övriga delarna.

2 Syfte

I mitt arbete fokuserar jag på hejklacks förhållande till körsång. Varifrån kommer passionen, inlevelsen och energin när en hejklack sjunger? Var hittar de krafterna till att sjunga på detta sätt? Kan svaren på dessa frågor vara konstruktiva i arbetet med körsång?

Syftet med detta arbete är att hitta bärande beståndsdelar och betydelsefulla faktorer i en hejklacks uttryck som hypotetiskt skulle kunna vara konstruktiva och användbara i arbetet med en kör.

3 Metodologi, metoder och genomförande

3.1 Urval och avgränsningar

Denna undersökning handlar om supporterskap i klubbform. Därför har jag valt att inte titta på t.ex. ett landslag, det är en tillfällig hejklack och skulle inte ge de svar jag är intresserad av. Supporterklubbar finns främst inom fotboll och ishockey. Där är det oftast samma människor som samlas vid samma tillfälle för att heja på samma lag.

Jag har i min undersökning valt att fokusera på ishockeyklacken. Anledningen till det är att det var där mitt intresse startade, och att det blir ett högt tryck då arenorna för ishockey oftast är försedda med tak och väggar. Det var också säsong för ishockey under perioden för undersökningen vilket underlättade arbetet. Jag har tittat på Linköpings hockeyklubb, LHC, och deras supporterklubb White Lions, WL. I WL har jag en direkt kontakt som fick mig insatt i klubbens uppbyggnad och inbjuden, på ett naturligt sätt, till klubbens evenemang, både officiella (matchtillfället) och inofficiella (uppvärmningen på krogen innan matchen).

3.2 Metodologi

För att uppnå syftet med min undersökning valde jag att använda mig av metoder som gav mig kvalitativa svar. Jag har valt bort metoder som exempelvis enkät just därför att det skulle utesluta möjligheten att ställa följdfrågor.

Av de kvalitativa metoderna har jag valt två olika metoder, deltagande observationer och intervju (Bryman, 2002, 2008). Deltagande observation valde jag för att det skulle ge mig en personlig upplevelse av hejklacken och jag skulle kunna observera den från olika håll, nära och på avstånd. Den deltagande observationen skulle också ge mig uppslag till frågor vid intervjuer, som var mitt andra metodval. Intervju valde jag för att kunna få gå på djupet i mina frågor. Den deltagande observationen skulle leda till att intervjuerna fick en naturlig start, då jag kunde anknyta till upplevelsen vid min deltagande observation. Dessa två metoder skulle komplettera och stärka varandra.

3.3 Metoder

3.3.1 Deltagande observation

I min deltagande observation har jag haft en öppen medverkan. Jag valde att videofilma från olika vinklar i arenan. Det är vanligt att supportrar i en klack filmar då och då och därför tänkte jag att mitt filmande inte var något som skulle väcka allt för stor uppmärksamhet. Syftet med videofilmningen var att hjälpa mig minnas och att jag eventuellt skulle kunnat använda materialet vid senare intervjuer.

Under min deltagande observation tänkte jag också genomföra en intervju med min informant. Den intervjun skulle vara helt spontan och något jag inte valde att förbereda. Jag tänkte att jag skulle ställa frågor som kom fram i stunden och jag ville att samtalen skulle vara så spontana och naturliga som möjligt. Fokus vid observationen var att observera och ta in intryck och ge mig idéer till frågor inför mina kommande intervjuer. Jag tänkte att jag också skulle försöka hitta lämpliga medlemmar i klacken som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju.

3.3.2 Intervju

Jag tänkte att jag skulle genomföra tre intervjuer. Då min informant hade flera kontakter tänkte jag välja ut intervjupersoner efter hans rekommendationer och efter det att jag varit på min deltagande observation.

Intervjuerna skulle ske halvstrukturerat och öppet. Jag ville ha möjligheten att ställa olika följdfrågor beroende på vad som var av intresse för undersökningen.

Intervjufrågorna tänkte jag skriva efter att jag varit på min deltagande observation. Frågorna skulle inte ställas i någon speciell ordning.

3.4 Genomförande

3.4.1 Deltagande observation

Jag har gjort en deltagande observation av LHC:s hejaklack under matchen mellan LHC och HV71 från Jönköping den 30 oktober 2012. Matchen var en hemmamatch för LHC i Cloetta-center arena i Linköping. Jag gick tillsammans med en bekant, min informant, som har varit med i klacken under några års tid och även varit med på bortamatcher arrangerade av LHC:s klack White Lions, WL.

Under matchens gång har jag samtidigt samtalat med min informant. Dessa samtal redovisas under rubriken 3.2 Deltagande observation.

Jag filmade även klacken, dels när jag stod i klacken, men också en bit ifrån. Jag valde att stå på ett nytt ställe i varje period. Jag stod i klacken, på två ställen, och en bit ifrån, vid sittplats och observerade klacken på avstånd.

Under min deltagande observation försökte jag att få till en intervju, vid ett senare tillfälle, med klackledaren. Tyvärr har han inte besvarat mina samtal efter matchen och någon intervju blev aldrig av. Jag fick inte tillfälle att få tag på några andra intervjupersoner utan fick fortsätta letandet efter matchen.

3.4.2 Intervju

Min informant vid min deltagande observation gav mig numret till en person som var engagerad i klacken och säkert skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju. Jag kom i kontakt med honom och genomförde min första intervju. Han gav mig senare namn och nummer till de två andra intervjupersonerna. Intervju har skett med tre medlemmar ur LHC:s supporterförening White Lions, WL. Två män och en kvinna.

Intervjuerna har skett via telefon då jag befunnit mig i Stockholm och intervjupersonerna är bosatta i tre andra, olika städer. Jag har varit tydlig med att berätta vad min uppsats syftar till och att intervjupersonerna svarar utifrån egna personliga åsikter och inte på något sätt representerar sin supporterklubb.

Samtliga intervjupersoner har visat ett stort engagemang och har haft mycket att berätta. Det har varit lätt att få svar då de alla tre varit mycket tillmötesgående och haft mycket att säga i ämnet. Intervjuerna har varit ett enkelt, intressant och roligt arbete.

Under tiden jag genomfört mina intervjuer har jag funderat kring mitt sätt att intervju. Efter varje genomförd intervju har jag transkriberat intervjun innan jag påbörjat nästa intervju. Detta har gjort att jag funderat kring min intervjuteknik och utvecklat den till nästa intervju. Detta gör att jag under mina intervjuer blivit en lite bättre intervjuare. Jag reflekterar då över vad som skulle skett med mina resultat om jag intervjuat många fler eller om jag övat mig på tio personer innan jag intervjuat till denna undersökning. De delar jag blivit bättre på i min intervjuteknik är att jag lärt mig att våga vänta in svar längre och på ett bättre sätt. Jag har lärt mig att göra längre pauser efter att intervjupersonen svarat för att ge tillfälle till att komma med mer tankar innan jag hunnit ställa nästa fråga. Jag har också märkt att jag får mer utförliga svar om jag låter mer intresserad och ”håller med” om det svar jag får. Jag funderar också kring hur mitt sätt att ställa frågor är neutralt eller om jag på något vis påverkar intervjupersonerna genom mitt sätt att ställa frågan. Detta har gjort att jag försökt vara så neutral som möjligt trots att jag är som människa ständigt signalerar tankar och reaktioner i en konversation.

Att intervju över telefon är något jag också funderat över.

Intervjupersonerna har fått välja tid för intervju och jag har uppfattat det som att de varit lugna och haft tid på sig. Risken med telefonintervju kan vara att intervjupersonerna blir distraherade av annat runt omkring som jag som intervjuare inte kan se och reflektera över. Jag ser dock inte att det ska ha påverkat mina resultat. Däremot hade det varit en klar fördel att genomfört intervjuerna vid ett personligt möte då jag kunnat läsa av kroppsspråk och kontrollera omständigheterna på ett bättre sätt. För att kompensera för min bristande möjlighet till att med kroppen visa mitt intresse för intervjupersonen har jag varit noga med att svara och humma bejakande vid telefonintervjuerna.

Något som varit till stor nytta under intervjuerna är mina möjligheter att koppla tillbaka till min upplevelse vid min deltagande observation. Ingen av intervjupersonerna var närvarande vid det tillfället men de har ändå haft

mycket att kommentera kring det tillfället. Jag har kunnat berätta om min upplevelse och de har sedan kunnat kommentera det. Det har varit en stor fördel.

Intervjufrågor

Intervjufrågorna jag förberett finns i bilaga 1. De har inte ställts i någon särskild ordning och följdfrågorna har varit olika i respektive intervju.

4 Resultat

Mina resultat redovisas här i en sammanställning. Att redovisa mina resultat i råform anser jag inte vara möjligt på grund av för stor textmassa. Jag väljer att inte ta med texterna i bilagor men de finns bevarade både i ljud och i textform. Jag har valt att redovisa intervjuerna för sig och den deltagande observationen för sig.

4.1 Intervjusammanställning

Intervjuerna redovisas i en sammanställning där jag har delat in intervjupersonernas svar i olika kategorier. Kategorierna redovisas för sig med en inledande sammanfattande beskrivning av respektive kategori, därefter citat från de olika intervjuerna. Jag har valt ut beskrivande citat från mina intervjuer under varje rubrik och därigenom undvikit upprepningar.

Kategorierna är indelade främst med intervjufrågornas avgränsning. Jag redovisar de inledande intervjufrågorna i respektive del. Följdfrågorna blev sedan olika i respektive intervju beroende på svar, intresse och engagemang hos intervjupersonen.

Alla intervjupersoner har haft mycket intressant att säga. Då alla gett ungefär samma mängd svar ser jag ingen anledning att särskilja intervjupersonernas svar efter person. Jag väljer istället att redovisa svaren med utgångspunkt i olika områden. Jag vill ge en tydlig bild av hur intervjupersonerna uttryckt sig, därför har jag valt att redovisa svaren i talspråk. Däremot har jag tagit bort mina egna hummanden och pauser. Jag redovisar svaren i citatform.

4.1.1 Stämning och känslor

I denna del finns svar och citat som handlar om hur det känns att heja, vilka känslor som finns i kroppen under en match, varför det är viktigt för intervjupersonerna att delta i klacken och att heja.

Intervjufrågor som inledde denna del var; Varför är ni med i klacken och inte ser matchen från sittplats som de andra? Varför är det viktigt med en hejaklack? Hur känns det att stå i klacken och heja? När känns det som bäst/sämst? Vilka känslor har ni under en match?

”Jag upplever inte samma passion när jag sitter som när jag står där och hoppar, kramas och skriker och är en del av en familj och en del av en passion. Man är en del av någonting som finns på ståplats och det finns inte på sittplats. Jag har suttit på olika ställen på sittplats och folk var förbannade på mig när jag satt där och skrek.”

”Känslan är underbar när det blir ett mål och man bara får krama om varandra även om man inte känner varandra. Precis som spelarna gör.”

”Den bästa stämningen är ju när det är så mycket folk så man inte hör sin egen röst. Den känslan går inte beskriva. För mig så är det lika viktigt på en match att stämningen är bra som att laget spelar bra. Jag kan gå hem och vara besviken efter en match om laget har vunnit men stämningen var dålig. För oss som står på läktaren är det är lite som en livsstil, vi är så pass engagerade. Stämningen är lika viktig som matchen. Det är en skön känsla när det är bra stämning.”

”För mig är det stämningen. Den är lika viktigt som sporten i princip.”

”Det är en jävligt bra fråga hur man hittar kraften att skrika i flera timmar. Det har mycket att göra med vilka man möter och vilka som är där, när man skriker en hel match så, jag vet inte, man är väl engagerad. Man vill göra så mycket som möjligt för att hjälpa laget. Energin kommer bara och man vet ju att det bara är en liten stund med en lång resa hem sen med vila. Så det är väl engagemanget. Och att man vill vara med och påverka det som händer på isen.”

”Jag brinner väldigt mycket för det här med stämningen, när man står på läktaren kan man påverka någonting om man bidrar till stämningen. Oftast om det är bra stämning så spelar laget bättre.”

”Jag tror att när man står på ståplats så får man känslan av att man är del av laget och när det går dåligt så blir man fruktansvärt besviken och när det går bra så blir man väldigt glad och vill bara skrika ännu mer men när du sitter ner så tror jag inte att du får samma känslor, det är som när man ser en bortamatch på tv, det är inget... det är inte lika kul att sitta ner o titta. Man vill ju vara där och vara aktiv och försöka göra allt möjligt för att det ska gå bra.”

”När jag kommer till match då släpper allt. Det är mitt ventilationshål. Så är det för mig.”

”Jag tror att man har alla känslor som finns under en match. Det går upp och ner. Det är både glädje, hopp, förtvivlan. Det är som en känslomässig bergodalbana kan man säga.”

”Det är absolut dramatiskt. Och går det skit så mår man ju oftast skit också. Även efter matchen. Det tar på humöret även utanför sporten, spelar laget dåligt kan man må dåligt även privat.”

4.1.2 Faktorer som påverkar stämningen

Det finns flera faktorer som påverkar hur stämningen i klacken blir under en match. Intervjufrågan som inledde denna del var; Vilka ingredienser finns för att en match ska bli så bra som möjligt? Inte spelmässigt utan på läktaren.

”När vi är på bortamatch då hejar man fram mycket, mycket mer. Det kan nog ha att göra med att en del öl flödar på bussen. Det öppnar ju sinnen lite extra mycket. Drar du en buss med 50 pers så är det ju 50 pers som är fruktansvärt hockeyintresserade och gillar att heja fram sitt lag.”

”Eftersom det är en vintersport så kan ju bra väder påverka på ett negativt sätt. Det är lördagsmatcher framför allt som är bra stämning på, och på en lördagsmatch så påverkar alkoholen rätt mycket, just för att folk visar sina känslor. Jämför man en vardagsmatch med en lördagsmatch så brukar det vara stor skillnad. Sen så påverkar ju även motståndet, är det ett lag som man känner rivalitet emot så är ju det också mycket bättre stämning än ett lag som man inte har rivalitet emot på samma sätt. Ta till exempel i mitt fall, jag håller ju på LHC. Det är alltid mer folk mot HV och kanske inte lika mycket mot Timrå. Det påverkar också väldigt mycket.

Det blir ju lite derbykänsla, det är värre att förlora mot HV än att förlora mot Timrå. Alltså som supporter men även för spelarna tror jag också. Sen är det även rivalitet mot andra klackar också... Det blir ju fler när det ligger nära. När vi har match borta kommer vi många till dom och när det är match här kommer de många till oss. Så då blir det ju en match på läktaren också. Då blir det ju värre för oss som står på läktaren än de på planen.”

”Det en inställningsfråga, det är samma som de på isen. Vill alla att det ska vara bra stämning då blir det oftast bra stämning. Om det blir lite segt och det sjungs ramsor bara ibland så blir det oftast dålig stämning. Det krävs att folket på läktaren har rätt inställning och VILL sjunga med, framför allt. Och sen givetvis så påverkar ju även spelet på isen stämningen på läktaren, det kommer man ju inte ifrån. Är det dålig match så lider ju oftast stämningen av det.”

”Det är också beroende på hur matchen är, vilket lag det är som spelar och om det är tisdags eller lördagsmatch. Alla ingredienser spelar stor roll.”

4.1.3 Andra bra klackar

Intervjupersonerna får beskriva andra bra klackar de sett och hört. Intervjufrågorna i denna del var; Hur ser ni på bortalagets klackar? Vilka andra klackar är bra och varför?

”Det som gör en klack bra är att den är röststark, du ska ju klara av att sjunga en ramsa utan att ha en trumma stående på läktaren tycker jag. Och då vill jag säga att Djurgårdens järnkaminer och AIK:s Black Army är bra för dom är röststarka och för ett jävla liv på läktaren. Sen är det ju dom som har trumma men då tycker inte jag det blir samma för då hör du bara en trumma som dunkar och så hör du några som säger något men du kan nästan inte tyda vad dom säger för du hör bara en dunkande trumma mitt i allt. Det är väldigt få som bara kör med röstklack, det är väldigt många som kör med trumma.”

”Står och hejar fram sitt lag i med och motgång. Deras känsla är helt fantastisk. De står där och matar på hur det än går. Det är inte tyst en minut.”

”Framförallt fotbollslagen i de större städerna som har mycket större klackar än alla andra. De har bra disciplin också och bra inställning, alla som står på läktaren sjunger, det är väl det som vissa mindre städer kan ha problem med att vissa bara står och är tysta på läktaren men så är det inte på deras matcher. Fotbollen har lite andra möjligheter, de har färre matcher så folk går ju oftare. På en hockeysäsong är det ju dubbelt så många matcher.”

”De går på match för att sjunga.”

”Vi har ett gemensamt ansvar att låta.”

”Vi förlorade lika mycket på läktaren, det är ännu värre.”

4.1.4 Påverkan på spelet

En viktig anledning att heja för intervjupersonerna är möjligheten att påverka spelet. Frågorna intervjupersonerna fick inledningsvis i denna del var; Påverkar ni något genom att stå i klacken? Vad kan ni påverka med ramsorna?

”Om jag skulle sitta på sittplats och vara tyst hela matchen eller om jag skulle stå på ståplats och sjunga så känns det som att jag bidrar till en positiv stämning och det borde göra spelarna mer taggade och så där. Man vill ju påverka. Dels peppa spelarna men också sätta press på domarna och det andra laget. Har man en bra stämning och en god klack så kan man ofta påverka klubben och allt som händer runt om i klubben också. Medlemmarna kan styra i klubbarna, föreningsdemokrati. Är man många där så kan man ju påverka i styrelser och sådana grejer också.”

”Ja det finns många men det jag kommer på på rak arm är en match för några år sen i slutet av säsongen jag tror det var Södertälje vi mötte hemma, det var ganska dålig stämning och laget spelade ganska dåligt och sen plötsligt så exploderade det bara på läktaren, det blev jättebra stämning och laget gör tre snabba mål och vinner matchen. Då kändes det verkligen som att det var vi som hade vänt på matchen och det sa även spelarna i intervjuer och så att det var klacken som vann matchen.”

”Alltså laget får extra energi, när man hejar det har de själva sagt. Då har vi där vi står i dagsläget, då har dom liksom oss i ryggen hela tiden och det ger en väldig energi och effekt på planen när det inte går så bra och de kanske behöver vända på det. Så det är ju mest därför för att man vill att det ska gå bra för laget såklart.”

”Det var ju några år sen men jag tror att det var en spelare som åkte fram och knackade till i plexiglas och liksom försökte dra igång det lite och då så liksom exploderade det och det vart en fantastisk stämning. Det finns ju

även flera exempel när vi har psykat spelare också, framförallt i slutspelet när man möter ett lag sju matcher i rad, om det händer något med en spelare så får han ofta höra det resten av matcherna. Ibland så blir de bättre av det och ibland så blir de sämre av det. Jag kan inte ge ett exempel ur huvudet men det har varit så vid flera tillfällen. Vi har ju även hyllat egna spelare och dom har höjt sig.”

”Han vänder sig om eller vinkar när det går bra. De hör faktiskt när vi vrålar på enskilda spelare. Då kommer ett extra tack och det känns bra. Då vet man om att man gjort ett bra jobb.”

”Jag vet att när vi var i Jönköping för tre år sen eller något, då hade vi en ståplats precis bakom sargen nära isen och då stod Stefan Liv där och blev otroligt psykad av vårt skrikande så han släppte in några enkla puckar så vi vann. Vi märkte ju på han att han vart... Han är ju en bra målvakt för det första och när han står och ser allmänt osäker ut i sitt agerande och när han, när det är avblåst, åker runt bort till oss och snurrar runt o liksom vinkar och grejar och så till oss så känns det som att han tar åt sig av det vi gör. Det syns ju nästan lite på hans spel att han tog åt sig.”

”Vi hade ett möte och då var en av våra spelare där och vi satt och pratade om musik o så där och vi pratade om vad som taggade igång dom och vad som taggade igång dom för musik. Då sa spelaren att det märks när inte dom gör ett bra jobb. Då skriker inte ni och då hejar inte ni på oss. Då sa jag att varför kommer ni inte till oss efter eller under matchen och knackar på oss och säg kom igen nu. För om vi gör vårt jobb så gör dom sitt jobb mycket bättre. Så det är jätteviktigt. Det är ömsesidigt. Är vi bra, är dom bra och tvärt om.”

4.1.5 Klackledaren

Intervjupersonerna är överens om att det är viktigt att ha en person som leder klacken. En av intervjupersonerna är även klackledare. De intervjufrågor som inledde delen angående klackledaren var; Hur leds klacken? Behövs det en ledare? Hur väljs den personen/personerna?

”Det har väl att göra med... det väljs väl inte men i styrelsen har ju ståplatsansvarige en roll sköta om ståplatsen och visa fram till dom som kanske har en stark röst och säga åt dom att, eller fråga om de har lust. Det har väl egentligen bara kommit med åren, de som har varit röststarka har ställt sig där. Och så handlar det om ifall de andra känner igen personen också, för är det nån som ingen har sett förut då kommer det inte hända nånting, det är lite synd också för det kan vara en bra person som ställer sig där med stark röst men har ingen sett honom förut, kanske nån gång så där att den står på ståplats då är det ingen som lyssnar på den.”

”Ibland känner de att ingen lyssnar men då springer jag ner och säger att de gör ett jättebra jobb och att vi inte klarar oss utan dom. Man måste ge dem

lite extra feedback ibland för att de behöver det. Det är speciella karaktärer som står där, jag beundrar dom.”

”Man ser kanske ungefär 5 min av en match när man står där. Men folk måste ju känna själva att de vill bidra. Man kan ju inte tvinga folk. Vi har ju valt att inte använda trumma och då får man med sig många, i alla fall att klappa händerna.”

”Absolut viktigt att ha någon som leder klacken! Annars är det väldigt svårt. Det är nästan omöjligt annars, nån måste ha ansvaret.”

”Det är ganska respektlöst mot den som står och drar igång om man inte hjälper till att sjunga. Den som står där betalar ju lika mycket för biljetten men ser ju inget av matchen.”

Viktiga egenskaper hos klackledaren:

”Det måste vara nån med lite pondus...”

”Nån som vågar bjuda på sig själv också. Det är väldigt viktigt.”

”Det ska vara en person på ståplats som folk har respekt för.”

”Som kan veta precis när rätt ramsa ska sjungas, när den ska sättas in.”

”Den måste ha lite power över sig.”

”Någon som vågar”

”Klackledaren ska ha stark röst.”

”Ofta är det nån som varit med en längre tid i föreningen eller på läktaren som har hand om det.”

”Man får väl jobba in det där lite. Det krävs lite respekt för att stå där för att alla ska lyssna på en och det är inte så att man väljer utan det får man väl känna lite själv och så går man väl upp så där lite undan för undan...”

”Man ska va igenkänd av folket på plats, de måste veta vem man är. Man måste ha en bra röst som håller en hel match. Det är de två viktigaste och att man har feelingen för när och vilken ramsa som ska sjungas. Framförallt att man är igenkänd och har en bra röst.”

Klackledarens uppgifter

Intervjupersonen som är klackledare, KL, beskriver en klackledarens uppgifter.

”Man peppar under ramsans gång genom att skrika eller vifta med armarna. Skrika brukar ju inte höras så mycket så det brukar bli mer med armarna.

Men det är ju för att hålla igång det längre och för att få folk att skrika högre. Det brukar man väl göra nästan varje ramsa.”

”Man måste ju välja rätt ramsa efter hur det ser ut i matchen. Vissa ramsor funkar ju bara i vissa situationer och vissa ramsor funkar inte alls i alla situationer. Det gäller ju att ha rätt feeling när man drar igång en ramsa.”

”Starta alla samtidigt”

”Samspela med den andra klacken. Dels vad den andra klacken sjunger. Om de sjunger nåt emot oss så antingen drar man igång en ramsa mycket högre än dom eller så kör man en ramsa tillbaka till dom. Och sen ta hänsyn till spelet som sagt.”

Hur får du alla att starta samtidigt?

Denna fråga har endast KL svarat på.

”Tysta ner folk först och sen se till att man har uppmärksamheten mot sig eller på sig sen får man skrika i.”

”Då måste det gå ganska långsamt i början och högt så att alla hör. Om man inte hörs så bra då blir det oftast otakt.”

”Man ställer sig med armarna rakt ut och väntar in att alla gör så, den kallas polisrazzia, alltså man håller upp händerna och kör en klappramsas liksom. Gör man så är det fler som hänger med från början.”

”Ett sätt är ju att man räknar in också. T.ex. om man vill dela en ramsa med sittplats också. Så räknar man oftast till tre och så börjar alla samtidigt för att det ska höras i hela hallen. Först berättar man vilken ramsa det ska bli och sen räknar man in.”

”Man kan ju även försöka peppa och prata med folk innan.”

”Problemet för de flesta klackar är ju att hålla takten då får man känna av lite. Blir det otakt får man ju bryta och starta om från början.”

”Man kan väl försöka visa lite med händerna på nåt sätt men det bästa är starta om. Om man ska bryta en ramsa så gör man ju det genom att visa med händerna. Som ett kryss eller ut med händerna som ”wash out” som domaren gör.”

4.1.6 Ramsor

Frågorna i denna del var; Vad gör en ramsa bra eller dålig? Svaren kommer från samtliga intervjupersoner.

En bra ramsa, enligt intervjupersonerna, har:

”Enkel text ”

”Ett tempo som alla klarar av”

”En bra ramsa har en bra text som ger kärlek till laget eller spelarna/spelaren. Den ska vara trallvänlig och inte ha för långa meningar. Det ska ligga nånting i t.ex. ”ifrån stora stolta”. Vi kommer från Linköping och hejar på vårt lag. Den kan alla. En dålig ramsa är lite tvärt om. Klackledarna har försökt lära in nya ramsor. Dom kan vara väldigt bra men det kan vara lite för långa verser och då blir det inte bra... Sen kan jag tycka att hatramsor kan vara fruktansvärt bra. Det triggar igång. Så är det.”

”Det måste finnas nån form av rytm i den och en melodi som folk känner igen och kan relatera till. Ofta kan det ju vara nån gammal klassiker, nån gammal låt man gör om som folk kan. De ramsorna sätter sig ganska lätt och ganska fort och då blir det ofta bra drag också om det har varit nån sång som sagt som alla kan. Och sen långa ramsor är väl, jag vet inte vad jag ska säga men... det finns ju korta ramsor och om det finns nån höjning i ramsan, det går upp och ner så här i tonläget att man tar i, i en ramsa, då blir det ofta bra tryck. Man måste anpassa efter hur det ser ut på isen och ibland funkar det med långa ramsor och ibland med korta...”

Hur skrivs nya ramsor? Vem kommer på dem och när?

”Allt ifrån en häftig bussresa eller att man har suttit några stycken och hittat på något bra på krogen eller hemma. Rätt var det är kan det också komma under matchen som kanske handlar om säsongsspelare. Vi kör på det sen blir det inarbetat. Det är nog olika tillfälligheter. Hur de gamla kommit till vet jag inte...”

”Det kan vara att nån person bara har suttit och lekt lite med tanken och orden hemma eller... Det är flera ramsor som kommit upp på bussen på väg till bortamatch i gemenskap, att man kommer på liksom.”

”Ofta blir det på bortamatcher i bussarna, man har druckit några öl och sitter med kompisarna och kommer på lite, det är främst då faktiskt. Det är inte så att man träffas och skriver ramsor utan det sker mer spontant bara...”

Ramsor som inte är okej

Det finns några ramsor som intervjupersonerna inte ställer sig bakom eller sjunger med på. Frågan de fick var ”Vad är inte ok att göra i klacken?”

”Ja det finns ju några som i alla fall inte jag är med på och sjunger. Det var någon gång några stycken som skrek ”Stefan Liv kan inte flyga” när han gick bort i en flygolycka och det tycker jag, det funkar inte, det gör man inte. Och sen är det några som gjorde apljud till en som heter David Godoya för att han är mörkhyad för några år sen och det har inget med sporten att göra, tycker jag.”

”Jag hatar ramsor där de plockar in könsord i. För mig är det ok med hatramsor för de kan tända. Men den på platån ska inte stå o skrika det utan

det kan vara nån som står lite offside där nere göra. Jag hatade t.ex. när de sjöng om Liv när han hade dött. Sånt gör man bara inte, det är sån brist på respekt.”

Hur sprids ramsorna?

”Om man kommer på den på bussen och det är en bit kvar till matchen så kan man under resans gång, det kan vara att nån tar micken till exempel och försöker få med alla så gott det går. Sen är det viktigt att några lär sig den så att de sen på ståplats kan sjunga den så hör de andra så de andra kan hänga på.”

”Då lär man den bussen först. Och är man så många som kan ramsan så är det bara köra på ramsan så sprider den sig. Man upprepar den och nöter in den så att säga. Eller om man är några stycken som kommer på den innan match så är det bara att göra på samma sätt att man jobbar in den. Det tar lite längre tid bara innan alla kan. Men det är så man får göra.”

4.1.7 Klackmedlemmar

Detta stycke handlar om klackdeltagarna. Olika motiv att delta och vilka som är med i klacken. Det handlar också om hur viktig det sociala samspelet mellan klackdeltagarna är.

Olika motiv att delta

Intervjupersonerna resonerar kring vilka olika motiv som kan finnas hos de som är deltagare i klacken.

”Sen är det ju vissa som drar sig till just klackar som kanske inte har just den här kärleken till sporten. Folk får ju ut väldigt mycket av att stå och vråla lite. Det kan vara såna som... jag tror att många inte är så intresserade av just sporten utan mer av stämning eller att få ut aggressioner. Man står väldigt många och skriker och... men dom flesta är nog intresserade av sporten men sen finns det väl dom som bara är intresserade av stämningen eller de som går dit för att få skrika lite bara. Skulle jag gissa...”

”Det är billigare att stå. Man vill inte heja själv men ändå vara med i känslan eller så kanske man inte vågar göra sin röst hörd. Det tror jag är en viktig del. Man kan ju väcka ett intresse för folk. ”

Medelålder

”Ja det är svårt att säga. Alla de här gamla är ju fortfarande med... jag skulle väl säga 30 ungefär... 25-30 skulle nog medelåldern vara.”

”Väldigt stor spridning faktiskt. Vi har ju väldigt små knattar som kan stå och skrika och ända upp till 70-åringar och matar på ganska bra. Den mesta delen är nog mellan 20-30.”

Tjejer?

”Det är faktiskt fler än jag hade trott när jag blev reseansvarig med tjejer och så. Jag trodde inte att det var så många. Det är väldigt många som engagerar sig också.”

”Mestadels killar är det ju. Det är inte så mycket tjejer även om nu med ny ståplats har det blivit mer tjejer. Jag är en sån tjej som står och skriker väldigt väldigt mycket jämt oavsett vem det är så står jag där och skriker och jag tror att får man några tjejer som står och skriker så är det lättare för andra tjejer – ”ja men hon gör ju det...”

Känner ni varandra i klacken? Betyder det något?

”Alltid när jag kommer till match så känner jag nån. Vissa vill ha med sig en kompis men det struntar jag i för det är alltid nån jag känner. Det är säkert 50 pers som jag känner. Men sitter man med i styrelsen så känner man fler. Facebook bidrar ju till det också man får massa vänförfrågningar från såna man inte känner. Visst känner man mycket folk Jag är sån som person också som gillar att lära känna folk, går fram och pratar och så...”

”Man har ju några som man umgås med och... men man vet ju vilka många är, jag träffar ju väldigt många på bussen och pratar med väldigt många. Jag vet ju vilka väldigt många är men det är ju inte alla jag umgås med.”

”Vi som åker på bortamatcher, vi känner varann allihop och det är väl kanske 100-150 personer. Jag har ju varit med ganska länge och varit klackledare och så, så jag skulle väl säga att jag känner merparten av alla. Jag vet vad de heter i alla fall. Och det är väl positivt. Det blir ju lite mer känsla och gemenskap och många går ju på hockeyn för att alla vänner gör det också. Man bygger upp en gemenskapskrets runt laget. Väldigt social grej.”

”Ja absolut. Jag är helt hundra på det. Jag hade tre tjejer som stod och jag var riktigt sur på dem för de bara stod o tittade på sina telefoner. De hejade ingenting. Jag gick fram till dem o sa att de fick gå till toaletten om de inte tänkte heja. De bara blängde på mig och jag tänkte att vad har jag gjort? Nästa period så ställde jag mig bakom dom och klämde i allt jag orkade och sa -kom igen nu brudar. Så dom började också heja och i sista period hejade de också så även om man inte känner nån så kan det räcka med att nån triggas igång dom för att få känslan av att heja.”

”Ja jag tror att om alla skulle känna alla så skulle det nog låta mer, det var ju så ”fanatics”... , när dom gick tillsammans på match så sjöng dom konstant. Det tog aldrig stopp och då är det ett kompisgäng som vill göra något kul och samlas en 20-30 pers och då är alla där för samma syfte alla vet att de andra älskar Linköping och går dit för att sjunga. Då är det lite enklare att säga till alla att sjunga mer. Att säga till nån du inte känner då kanske de inte lyssnar så mycket.”

4.1.8 Röst

I denna kategori har jag frågat om intervjupersonerna blir trötta i rösten när de hejar. Min inledande intervjufråga var; Blir du trött i rösten av att heja? Den frågan följdes av olika följdfrågor i de olika intervjuerna.

”Jag blir verkligen hes, jag kan vara hes i ett par dagar efteråt så det blir jag absolut.”

”Jag tror absolut att det är några som inte blir hesa alls men de flesta hörs det ju på... sen är det ju... för vissa krävs det ju mindre för att de ska bli hesa och allt det där. Oftast så blir de nog hesa tror jag. Nej det stör mig inte alls att bli hes, jag vet inte... Jag har inte tänkt på hur jag kan göra annorlunda för att inte bli hes. Det har jag inte för det inget som, som sagt, stör mig.”

”Ja det brukar jag, vara hes. Nu är det inte så himla farligt men för ett par säsonger sedan gick jag jämt och var hes men nu är det inte så ofta. Nu har jag lärt mig att ta i när jag ska göra det. Förut kunde jag skrika hela tiden och med halsen vilket man inte ska göra utan kanske använda diafragman lite mer och utandningsluften plus att jag tar i mer nu så man lär sig att man tar i mer. Man tar i mer när det behövs. Man är lite smartare nu. Jag var tvungen att tänka alltså. Det här går inte... Jag jobbar på sjukhus, jag kan inte komma till jobbet och vara hes, dom tror ju att jag är sjuk. Man kan ju få knutor och allt möjligt har jag hört. Stämbanden blir förstörda. Jag ska istället ta i när det behövs och ta in mycket luft. Ja man brukar ju bli väldigt sliten i rösten i slutet. Det är ju som att man spelat en match själv efter som man står ju där och eldar på folk hela tiden så man är oftast riktigt trött faktiskt. Framförallt om det varit bra stämning och man hållit på hela matchen.”

”Det beror lite på om jag blir hes eller inte. Oftast så blir man hes i början av säsongen. Då har man inte använt rösten på hela sommaren. Sen ju längre säsongen går ju mindre hes blir man. Det har väl nåt med stämbanden att göra antar jag... Jag tränar upp mig. I mars april varje år så är de i toppform och så i september är det dåligt igen. Ofta så bli man ju hes om man kört en hel match... Jag brukar tänka på hur jag ska skrika. Ta i från magen, för då håller man längre. Jag har märkt det själv. Innan så höll det ju inte när jag bara tog i från halsen. Då får man försöka ta i från magen istället. Det brukar gå hyfsat bra.”

”Det känns som att det blir mer tryck i det om det är mörkare. Det är ju väldigt jobbigt när folk skriker till väldigt högt (ljusst). Svår fråga.”

”Man är lite utstickare som tjej när man står och vrålar. De flesta som tänker sig en hejklack ser nog mest killar.”

4.2 Deltagande observation

Den deltagande observationen redovisar jag i en något förkortad version. En del frågor jag skriver i texten nedan är frågor som jag fått i efterhand när jag antecknat min observation. Därför ställer jag de öppet i texten och utan svar från min informant.

Innan matchen samlas de som vill på en pub i Linköping. För att få rätt stämning och fler intryck går även jag och min informant dit innan matchen. Vi kliver in i en typisk pubmiljö och det första som möter oss är pubens bartender som hälsar på oss och säger att det var längesen han träffade min informant. Lokalens tak är fyllt med halsdukar från olika engelska fotbollsklubbar och runt baren sitter ett tiotal LHC-supportrar. Några av dem är klädda i LHC tröjor, andra med endast LHC halsduk men man kan tydligt se att de alla hejar på LHC. Vid ett bord sitter några andra supportrar som högt och tydligt pratar om gamla matcher de varit på. Efter ett tag slår vi oss ner bredvid gruppen och jag lyssnar till deras konversation. De pratar mycket om bortamatcher de varit på och det som slår mig är att deras samtal verkar handla mest om vad som hänt runt omkring själva hockeymatchen. De nämner hur polisen kommit in och sett sig omkring i supporterbussen och hur de varit nära att hamna i bråk med bortalagets klack. Innan jag själv kom in på puben var det endast män där. Under tiden jag var där kom en annan kvinna in, beställde mat, åt och gick.

Stämningen i gruppen som sitter runt bordet är glad och engagerad men också något tryckt av jargong. Jag upplever att det finns tydliga roller i gruppen. En man i 50-års ålder pratar väldigt mycket och verkar vara gruppens lustigkurre. De andra i gruppen verkar vara mellan 20-30 år och bland dem finns det några som sitter helt tysta under samtalet och mest skrattar lite då någon skämtar eller hummar medhållande när någon säger något viktigt. Min informant berättar att det finns vissa i klacken som använder droger. Denna grupp finns antagligen motsvarande i de flesta klackar i Sverige. Polisen gjorde också ett snabbt besök på puben för att se att allt var lugnt. De lämnade snabbt då de såg att så var fallet. Även vi lämnar puben och går mot arenan.

När vi kommer in på arenan håller spelarna på att värma upp och det är ca 20 min till spelstart. Bortalagets klack stod en bit bredvid, vid sidan av LHC:s klack. Klackarna är väl avskilda med både nät, dubbla glasväggar och ca två meter mellan glasen. Det finns många ordningsvakter som bevakar och bortalagets klack har med sig polis från Jönköping. Hemmalagets klack har en bestämd plats i arenan. På ena kortsidan. Där finns inga sittplatser utan endast gradänger i form av betongplataer. Bortalagets klack har också en given plats, strax intill hemmaklacken.

Under det senaste året har min informants närvaro i klacken minskat då han hellre velat se matcher från sittplats och inte känt ett lika stort behov av att stå i klacken. När jag frågar varför berättar han att han anser sig för gammal för att stå i klacken. Då jag ser att flera i klacken verkar vara äldre än honom så frågar jag igen varför han numera väljer att se matcher från sittplats. Då

förklarar han att han blivit mer intresserad av hockeyn och mindre intresserad av det som sker runt omkring. Han tycker att han ser matchen bättre från långsidorna, där sittplatserna är och att det är mer bekvämt för kroppen att sitta ner. Trots att han numera, om han själv får välja, sitter ner och ser matchen har han för min skull valt att stå med mig i klacken.

Bortalagets klack kommer in och börjar flagga med HV71-flaggor. Efter en stund börjar HV71 klacken att ropa ramsor och sånger riktade mot LHC-klacken. Några enskilda medlemmar ur LHC-klacken ropar tillbaka men HV71-klacken är mer uthållig och starkare än LHC-klacken. Efter en stund ställer sig LHC:s klackledare på den utmärkta klackledarplatsen. LHC har ganska nyligen byggt två upphöjda platser för klackledarna berättar min informant. Han berättar också att de i vanliga fall brukar vara två, men nu står bara en person där. Klackledaren, KL, försökte få igång klacken men fick, enligt mig, ett ganska fattigt svar. Parallellt med att KL försökte få igång klacken att ropa ramsor så fick han också hjälpa publikvärdarna att få folket i klacken att flytta ihop sig och gå ut åt sidorna för att alla skulle få plats. KL och en publikvärd skrek och gestikulerade en lång stund utan att någonting hände. Ingen flyttade på sig. Antagligen för att platserna i mitten är de där man ser bäst. Jag märkte att KL blev irriterad över den bristande samarbetsförmågan hos klackmedlemmarna. När KL sedan skulle fortsätta med att få klacken att ropa ramsor var det med ett visst mått av irritation som låg kvar. När matchen sedan började var det med en dramatisk inledning. LHC spelarna kommer in på isen med ljus och ljudeffekter och pyroteknik. När HV71 spelarna kommer in på isen är det med ett rungande BUUU!! från LHC-klacken. I detta tillfälle känns LHC som den starkare klacken och som en klack som vill stötta sitt lag i vått och torrt. Tyvärr är det enda tillfället under matchen som jag får denna känsla. Det visade sig bli en förlustmach både för LHC och för deras klack.

Under första perioden stod KL på KL-platsen och drog igång ramsor. Här kunde jag se några olika metoder i att starta ramsan.

- KL skriker ut de första orden i ramsan väldigt långsamt. Därefter börjar klacken i ett snabbare tempo.
- KL visar en rörelse. T.ex. så håller KL ut armarna och väntar till han ser att flera i klacken gör det samma. Sedan börjar han ropa och klacken följer med direkt. En rörelse visar vilken ramsa som ska framföras.
- Någon i klacken börjar en ramsa. KL pekar på den som startade och sjunger med. Därmed vet de andra i klacken vilket håll de ska lyssna åt och kan själva börja sjunga.

När KL leder växelvisa ramsor visar han med hela armen vilken sida av klacken det är som ska sjunga. Han sjunger också med så att alla ska se text och tempo.

KL använder mycket energi åt att få klacken att sjunga starkare. Detta gör han genom att skrika åt dem t.ex. ”Kom igen nu då!” men också genom att visa med händer och armar nerifrån och upp att öka volymen.

Båda klackarna lägger mycket energi, främst innan matchen, på att visa sig starka inför den andra klacken. De har flera ramsor som handlar om hat mot det andra laget vilket triggar deras klack att göra detsamma mot det andra laget. Genom att ha en gemensam fiende kommer kanske medlemmarna i samma klack närmre varandra?

HV71 hade två klackledare i sin klack. De hade ingen utmärkt plats att stå på men med några supportars hjälp stod de på stolsryggarna för att vara synliga för hela klacken.

Tio minuter in i första perioden gör HV71 mål. LHC-klacken blir besvikna men fortsätter ändå att heja. HV71-klacken blir såklart glada och hejar nu ännu mer intensivt än innan målet. Efter ytterligare sju spelminuter gör HV71 2-0. LHC-klacken blir mer besviken och ramsorna avtar i några minuter. KL visar en tydlig irritation över att han inte får med sig klacken. Han slår uppgivet ut med armarna för att visa sitt missnöje.

I andra period gör HV71 3-0 i fjortonde matchminuten. Stämningen i LHC-klacken blir sämre medans motståndarklacken ökar sitt självförtroende. Jag ställde mig mitt i klacken och kände tydligare KL:s missnöje. Jag hörde flera supportrar som vädjade till KL att dra igång något. Han svarade att det inte blev någonting och att det inte är någon som vill.

I tredje perioden gav KL upp och klev inte upp på klackledarplatsen. Hans missnöje som varit väldigt tydligt i första och andra period resulterade i att han valde att inte försöka få igång klacken ytterligare. Jag ställde mig på ytterligare en ny plats i klacken. Där var det ett fåtal supportrar som skrek då och då. Inte ramsor, utan mer nedlåtande påståenden och åsikter om medlemmar ur HV71-klacken eller om domarna på isen. I och med att det inte var några ramsor så kunde ingen annan i klacken hänga med. HV71 vann med 5-0 och LHC-klacken var uppgiven.

Jag kunde konstatera att HV71 klacken var mycket bättre än White Lions, WL. Hur kommer det sig? De var mycket färre och har en sämre plats i arenan. De hade mer passion, glädje och engagemang. Deras energi var konstant och de sjöng nästan hela matchen igenom. Hur kommer det sig?

Vad beror det på att det blev en så dålig stämning i LHC-klacken? Min informant tror att det har med att göra med flera olika anledningar. Dels att det är vardag, folk är trötta efter att ha jobbat i två dagar och ska upp tidigt för att jobba nästa dag. Alkoholintaget hos supportrarna är lägre på veckodagarna vilket också gör hejandet lite mindre intensivt. På helgen brukar det vara mer feststämning, enligt min informant, och då brukar hejandet bli bättre. Sedan att HV71-klacken hade mycket bra ramsor och utklassade LHC-klacken redan från början spelade också in. HV71-klacken var trots att de var mycket färre den starkare klacken. De hade flaggor och var väldigt engagerade från start. När LHC:s KL börjar visa missnöje spelar det också in på klacken tror min informant. Hockeymatchen i sig spelar också in på klackarnas agerande men inte förrän mot slutet av matchen tror min informant. Frågan jag ställer mig är om spelet på isen också är ett resultat av den trötta klacken på läktaren eller vise versa?

Min informant berättar att han tror att jag skulle få se en mer positiv klack om jag besökte dem på en helgmatch eller en bortamatch. På bortamatcherna spelar det ingen roll om det är helg eller vardag. De åker gemensamt i en eller flera bussar. De stannar på vägen på ett så kallat "Pubstopp" då de äter, dricker och peppar varandra för bortamatchen. När man åker på bortamatch vet klacken redan innan att de kommer vara den mindre klacken. Det gör att man måste heja mer och bättre, berättar min informant. Bortalagets klack slår alltså alltid ur underläge. Kanske har de i och med det ett försprång på hemmalagets klack. De hinner också bli mer sammansvetsade som grupp på vägen dit. Kanske är detta svaret på varför HV71-klacken var så mycket bättre än WL?

Jag filmade även under matchens gång. Från olika vinklar eftersom jag stod på olika ställen. Videofilmerna har jag sedan använt mig av som minneshjälp vid anteckningarna för den deltagande observationen.

5 Analys

Efter att jag transkriberat och läst intervjuerna ville jag kategorisera svaren. Jag valde att göra kategorierna dels efter frågornas innehåll men också i förhållande till relevans gentemot syftet med undersökningen. Syftet har spelat en stor och avgörande roll i kategoriskapandet. Hur varje kategori stämmer överens, eller ej, med syftet kommer jag att kommentera under respektive kategori. Varje kategori fick sedan en färg. Färgkategorierna redovisas också dels med exempel från frågorna jag ställt men också efter de svar jag fått i intervjuerna. Under färgkategorierna finns mina frågeställningar redovisade.

När sedan kategorierna var valda läste jag mina intervjuer och färgkodade dem efter varje kategoris färg.

Efter färgkodningen flyttade jag respektive färgdel till ett dokument där jag samlade samma färger från de tre intervjuerna och min deltagande observation. Jag la text med samma färgkodning på samma ställe. Efter att jag nu fått ett sammanställt dokument med de olika områdena började jag att sortera texten ytterligare. Jag skrev samman svar från intervjuerna där svaret var identiskt. Sedan sammanfattade och skrev jag ihop stycken för att få en mer övergripande bild av resultatet.

En del svar passade in under flera kategorier, de svaren har då flyttats till samtliga av de kategorier de passade in i.

Det slutgiltiga resultatet har jag sedan läst av med syftet i tanken. De delar från resultatsammanställningen som är relevanta i förhållande till syftet redovisas under rubriken slutsats. De delar som kommit fram under undersökningen men som inte har direkt med syftet att göra men ändå varit intressanta kommer jag att redovisa och kommentera under rubriken slutsats – övriga resultat.

Kortfattat har analysarbetet gått till så här:

Tre transkriberade intervjuer och en antecknad deltagande observation.

Intervjuerna sammanställs för sig och deltagande observation för sig.

Denna del redovisas under 3 Resultat.

Kategoriskapande med färger med relevans efter syftet.

Varje dokument färgkodas.

Varje kategori sammanställs ytterligare. Identiska delar skrivs samman.

Med syftets och kategoriernas hjälp formuleras slutsatser.

Redovisas under 5 Slutsats.

5.1 Färgkodning och kategorier

Känslor (gul)

Detta är en stor kategori med själva kärnan i syftet. Det handlar om energi, känslor och engagemang. Frågor som rör denna kategori som användes i intervjuerna är: Varför är ni med i klacken och inte ser matchen från sittplats som de andra? Hur känns det att stå i klacken och heja? När känns det som bäst/sämst? Vilka känslor har ni under en match?

Faktorer som påverkan stämningen och påverkan på spelet (orange)

Denna kategori har också med syftet att göra på det sätt att den beskriver varför det är viktigt att heja. Detta är en viktig del som genererat många svar och tankar. Därför har den blivit en egen kategori. Frågor som intervjupersonerna fått som rör denna del är: Påverkar ni något genom att stå i klacken? Vad kan ni påverka med ramsorna? Vilka ingredienser finns för att en match ska bli så bra som möjligt? Inte spelmässigt utan på läktaren.

Klackledaren (grön)

Denna kategori är viktig i förhållande till syftet och handlar om hur klacken leds. I kategorin tas ledarskapet upp och viktiga faktorer hur en bra klackledare ska vara är direkt anknytande till syftet. Frågor som intervjupersonerna fick var: Hur leds klacken? Behövs det en ledare? Hur väljs den personen/personerna?

Klackmedlemmar (röd)

Denna kategori handlar om klackdeltagarna. Vilka som är med i klacken och vilka olika motiv att vara med som kan finnas. Den handlar också om spridning i ålder och kön hos deltagarna. Det sociala samspelet i klacken tas upp här. Denna kategori hade ingen förutbestämd fråga kopplad till sig men under intervjuerna har det kommit upp intressanta svar från alla intervjupersoner som därför skapat en egen kategori.

Ramsor (blå)

Denna kategori har inte så mycket att göra med syftet. Den handlar om ramsor och sånger. Eftersom den inte tillför så mycket till arbetets syfte har den utgjort en egen kategori. Frågor i intervjuerna som rör denna kategori är: Vad gör en ramsa bra eller dålig? Finns det någon spontan kreativitet i ramsorna, att de skrivs på plats under match?

Rösten (brun)

Något jag funderat kring är hur intervjupersonerna tänker kring användandet av sin röst. Denna kategori har inte heller så stor relevans gentemot syftet men utgör en intressant del i undersökningen. Den utgör därför en egen kategori. Den mest betydande frågan till intervjupersonerna i denna kategori var: Blir du trött i rösten av att heja?

Personlig information (ljusblå)

Denna del har jag valt att inte redovisa då den innehåller personlig information om intervjupersonen. Den är inte relevant i min undersökning och avslöjar mina intervjupersoners privatliv och identitet. Jag har ändå valt att kategorisera denna information, för att särskilja den från annan information. Denna information påverkar inte intervjupersonernas svar och undersökningens resultat.

6 Slutsats

Här presenterar jag slutsatserna i två rubriker. De som är kopplade till syftet och de som inte är kopplade till syftet var för sig. I kapitel 6.1.1 kommer jag att redovisa mina slutsatser med ett lånat resonemang från Gabrielsson (2008) och i kapitel 6.1.2 och vidare är slutsatserna byggda på mina egna resonemang.

6.1 Slutsatser i förhållande till syftet

Här redovisar jag de slutsatser som är relaterade till syftet. Jag redovisar först en övergripande analys, därefter kommer jag att gå in mer detaljerat utifrån mina egna, nyss redovisade kategorier.

6.1.1 Musiken – människan – situationen

För att göra en övergripande analys kommer jag nu att låna ett resonemang från Alf Gabrielsson (2008). Gabrielsson menar att först när musiken – människan – situationen samspelar kan en stark musikupplevelse inträffa. Intervjupersonerna pratar om en särskild känsla som infinner sig ibland när de står i klacken. De beskriver känslorna på olika sätt och med ord och uttryck som också återfinns hos Gabrielsson. Det handlar om fysiska reaktioner som rysningar, tårar mm. men också om känslostormar och känslan av att vara del i något stort. Det intervjupersonerna beskriver är alltså starka musikupplevelser. Så, hur samspelar då musiken – människan – situationen i deras fall?

Musiken i form av ramsor och sånger som sjungs tillsammans med andra. Innebörden i ramsorna och sångerna spelar stor roll.

Människan, det sociala samspelet med de andra i klacken. Hur de tillsammans förberett sig innan upplevelsen och inställningen de själva har innan matchen.

Situationen, de har någonting att påverka, ett spel på isen, och ett spel mellan andra klackar och publik.

Intervjupersonerna uttrycker på olika sätt hur viktig denna stämning är och att den till och med kan vara viktigare än själva sporten själv. Klackledaren väljer att nästan helt och hållet fokusera på stämningen och känslan istället för sporten. Det tyder på att det är den starka upplevelsen som är viktigast.

För att föra över resonemanget till körsång kommer jag nu göra en jämförelse.

Musiken i form av olika musikstycken och sånger och dess innebörd. Denna del är väldigt lik musikens del hos hockeyklacken.

Människan, hur kören samspelar socialt och hur varje enskild individ tänker kring sitt deltagande i kören.

Situationen, under vilka omständigheter kören sjunger och i vilken kontext spelar stor roll. Denna del har kanske minst gemensamt med klackens kontext och situation. En kör har sällan en annan kör att mäta sig emot på samma plats och vid samma tillfälle. Sällan har de något direkt de kan påverka med sången men däremot har de en publik (vid konsert) som de samspelar med.

I exemplet med mannen som sjöng i kör i Polen var kontexten, situationen, väldigt viktig (läs mer i kapitel 1.2.8). Det här arbetet visar på hur viktigt det är att dessa tre delar samspelar och att delarna är lika viktiga. Det är en viktig lärdom i arbetet med en kör. För att en stark musikupplevelse ska inträffa krävs alltså att dessa tre delar samspelar. Hos hockeyklacken är alla delar viktiga. Lika viktiga vill jag påstå. Men hur är det hos kören? Kan det vara så att körer och körledare överdriver musikens roll? Kanske behöver kören arbeta mer med människan och situationen för att deltagarna ska få en stark musikupplevelse?

Man kan koppla dessa tre delar till mina tidigare kategorier i mitt analysarbete:

Känslor

I denna kategori beskriver intervjupersonerna sina starka musikupplevelser och går delvis in på delen om *människan*, varför de väljer att stå i klacken.

Faktorer som påverkan stämningen och påverkan på spelet

Denna del handlar om kontexten, sammanhanget och *situationen*.

Här finns även delar om personliga faktorer som påverkar, alltså *människan*.

Klackmedlemmar

Denna del handlar mycket om *människan*, det sociala i klacken.

Ramsor och Rösten

Här handlar det om *musikens* roll.

Klackledaren

Denna del berör alla tre delar. Dels *musiken*, hur klackledaren får musiken att fungera i klacken rent praktiskt. Det handlar också om *situationen*, att förhålla sig till spelet, motståndarklack och publik. Det handlar också om hur klackledaren själv ser på sin medverkan och hur han kan påverka *människan*, sig själv och andra, i klacken.

6.1.2 Känslor

Samtliga intervjupersoner berättar om en särskild stämning och känsla som infinner sig när de står i klacken. När alla faktorer samspelar så uppstår en magisk känsla som intervjupersonerna beskriver med olika ord. Det handlar om en livsstil och en enorm känsla av att vara en del i något större. En passion i livet. Känslan av att inte höra sin egen röst fast man skriker sitt allra starkaste gör något särskilt med en person. Känslorna är starka och det är de olika känslövängningarna som man drabbas av som gör upplevelsen att heja tillsammans så stark. En känslomässig bergodalbana väljer en av intervjupersonerna att beskriva det hela som. Klacken fungerar som ett känslomässigt ventilationshål för deltagarna. För att upplevelsen ska bli stark krävs alltså att en särskild stämning infinner sig med en känsla av här och nu. Intervjupersonerna beskriver en passion och en energi som ”bara finns” och som de inte vet var den kommer ifrån.

Hypotetiska konsekvenser för kören: Om kören skulle arbeta mer för att stärka stämningen i kören skulle fler starka musikupplevelser infinna sig hos kördeltagarna. Det är viktigt att koristerna känner att de får spela ut sina känslor i musiken. Därför är det viktigt att välja musik som olika typer av känslor får komma fram i så som glädje, sorg, ilska mm. Dessa två delar skulle i sin tur kunna resultera i att fler deltagare väljer att stanna länge i kören och se det mer som en livsstil.

6.1.3 Faktorer som påverkar stämningen och påverkan på spelet

Det finns olika faktorer som påverkar hur stämningen i klacken blir. Vilken veckodag det är spelar stor roll. Det är nästan alltid bättre stämning på en lördag än på en tisdag. De flesta är lediga på lördagar vilket gör att de är mer utvilade och haft mer tid på sig att ladda upp inför matchen. Det dricks även mer alkohol under lördagsmatcherna vilket också påverkar stämningen positivt. Alkoholen gör så att deltagarna vågar mer och har lättare för att släppa fram sina känslor vilket är en viktig förutsättning för en god stämning. En annan viktig faktor som spelar in är motståndarlaget och motståndarlagets klack. Är det stark rivalitet mellan lagen blir det viktigare för klacken att visa sig stark och mäktig. Vilka klackdeltagare som är där är en viktig faktor. Det finns några i klacken som är mer bärande för stämningen och är de närvarande är chanserna till en god stämning större. Hur viktig matchen är för seriespelet är också en viktig faktor. Är det en väldigt viktig match är det viktigare för klacken att påverka spelarna till bättre spel. Ofta är det bättre stämning i slutet av säsongen då resultatet i matchen spelar större roll. Bortamatcher genererar oftast bättre stämning. Då har deltagarna åkt gemensamt och hunnit prata ihop sig och arbetat upp en god stämning redan innan de befinner sig i arenan. Det är alltså viktigt att samlas innan matchen för att det sociala spelet ska få en positiv start. Det finns en dramatik i spelet på isen som påverkar klacken att heja på olika sätt och i och med hejandet påverkar sedan klacken spelarna. Det handlar

alltså om att påverka här och nu och det är en viktig anledning till att heja. Det är viktigt att det finns något att påverka. Någoting eller någon som är mottagare av hejaramsorna.

Hypotetiska konsekvenser för kören: Det är viktigt att kören får bra med tid innan en konsert att ladda upp tillsammans på. Det stärker gemenskapskänslan och i förlängningen den musikaliska upplevelsen. Det är också viktigt att körens musik förmedlar någonting viktigt. Det gör att koristerna känner att de påverkar något med sin sång. Det kan handla om ett viktigt budskap i en text eller en särskild känsla kören vill att publiken ska uppleva.

6.1.4 Klackledaren

Det är viktigt att klacken har en bra klackledare (eller flera). Dels är det viktigt att klackledaren peppar klackdeltagarna både innan men också under spelets gång och mitt i ramsor. KL måste kunna känna in vilken ramsa som ska framföras och när i förhållande till spelet. KL måste också kunna känna av motståndarklacken och se till att samspelet (eller icke-samspelet) med den fungerar. Starta en ramsa så att alla klackdeltagare startar samtidigt är viktigt och att hålla takten under ramsans gång. KL måste också kunna visa om en ramsa ska startas om eller vilken del av klacken som ska sjunga när i växelvisa ramsor.

Hypotetiska konsekvenser för kören: Körledaren behöver inte bara vara kunnig och duktig inom det musikaliska ledarskapet med dirigering och instudering. Den bör också vara bra på att peppa sina kördeltagare både under konsertens och repetitionens gång samt innan och efter konsert eller repetition. Detta stärker självförtroendet hos koristerna och gruppen. Det gör också att koristerna känner att det de gör är viktigt.

6.1.5 Klackmedlemmar - socialt

Det sociala i att stå många tillsammans, tätt ihop och med ett gemensamt mål är också en viktig faktor. Känslan av att vi tillsammans gör någonting är stor.

En stor del av engagemanget i en hejaklack har också att göra med det som händer när man inte är i en arena och hejar. De allra mest engagerade klackmedlemmarna åker även med laget på bortamatcher. Då är den sociala gemenskapen ännu starkare och tillsammans får deltagarna gemensamma minnen som också är viktiga för den sociala gemenskapen. Det är alltså viktigt att göra sociala tillställningar runt om själva hejandet.

Hypotetiska konsekvenser för kören: Det är viktigt att kören gör sociala arrangemang vid sidan av den musikaliska delen, för att stärka gemenskapen i gruppen. Det är viktigt att kören arbetar med känslan av ”vi” och att ”vi” åstadkommer något tillsammans.

6.1.6 Sammanfattning och ytterligare konsekvenser för kören

En bra hejaklack innehåller flera delar. Den är röststark, hejar i med och motgång, är aldrig tyst, har bra disciplin, tydligt ledarskap, många deltagare, rätt inställning hos deltagarna, har bra ramsor och tar ett gemensamt ansvar.

För körens del finns det flera lärdomar att ta del av i det här arbetet:

Det är viktigt att samlas en stund innan repetitionen för att få det sociala samspelet i rätt stämning. Fika tillsammans, prata gamla minnen och bygga upp en förväntan inför repetitionen är viktiga delar i en körs arbete.

Ha arrangemang runt om själva repetitionen. Åk på körresor, träffas utan att repetera osv. Det stärker den sociala gemenskapen. Det är viktigt att deltagarna känner varandra och känner sig trygga i gruppen.

Prata mycket om vad repertoaren vill förmedla till lyssnaren. Alla i kören bör vara medvetna om varför ett stycke sjungs och varför det är viktigt att sjunga det.

Det är viktigt att alla deltagare är närvarande vid repetitionstillfällena. För körledaren kan det vara bra att känna till vilka deltagare som är tongivande och stämningshöjare i kören. Det kan vara bra att vara extra förberedd och ge lite extra själv om den eller de personerna är frånvarande vid något tillfälle.

Körledaren ska vara engagerad och tydlig. Den bör ha tydlig gestik, bra känsla för repertoaren och möjlighet att påverka kören både under styckets gång men också under repetition och vid konsert. Körledaren bör peppa sina sångare innan en konsert men även under tiden med repetitioner. Han/hon bör också visa sitt stöd under tiden ett stycke sjungs. En körledare bör kunna bjuda på sig själv, vara respekterad, ha ett starkt och tydligt ledarskap och kunna visa tempot på ett bra sätt.

I en kör kan det liksom i en klack finnas olika anledningar till deltagandet. Att man vill vara med och påverka med hjälp av den musik som kören framför, att man vill känna social gemenskap, att man vill få vara med om körresor och upplevelser som inte är direkt kopplade till sången mm. Det kan alltså vara helt avgörande om kören ändrar inställning till olika frågor för olika deltagare. Om kören ändrar inställning till vad de ska sjunga kan det vara helt avgörande för en medlems medverkan medan det inte spelar någon roll för en annan. Alltså kan det vara viktigt för en kör och en klack att veta anledningarna till medlemmarnas medverkan. I en kör med fokus på VAD de sjunger är det viktigt att värva nya sångare där VAD är den viktigaste anledningen för den personen att vara med.

Om kören skulle arbeta med dessa delar skulle fler starka musikupplevelser infinna sig hos koristerna. När en stark musikupplevelse infinner sig finns

också passionen och energin. I känslan av en stark musikupplevelse, som intervjupersonerna beskriver det, finns hur mycket energi, passion och kraft som helst.

6.2 Slutsatser som ej är direkt kopplade till syftet

6.2.1 Ramsor

Denna del av undersökningen bekräftar det jag läst i Arvidssons undersökning som jag redovisat under bakgrund. (Arvidsson, 1998). Intervjupersonerna berättar om förutsättningarna för att en ramsa ska fungera bra. Det ska vara en enkel text och ett tempo som alla klarar av att ropa ramsan i. Det ska inte vara för långa meningar. Det ska vara en trallvänlig melodi och gärna en melodi som känns igen och som triggas igång klacken. Rytmen ska vara enkel och tydlig och något parti i ramsans melodi ska bli lite ljusare så det blir ett extra tryck just där.

Även de resultat jag fått fram angående hur ramsorna komponeras stärks av tidigare forskning. Se tidigare avsnitt i bakgrunden. (Pettersson 2008, sid. 28-29). Ramsorna skrivs oftast på bussen på väg till bortamatcher. Nya ramsor kan också skrivas på krogen innan match. En mindre del av de nya ramsorna skrivs hemma hos någon supporter av ett kompisgäng eller enskilt. Det förekommer också att ramsor skrivs spontant under en match.

Ramsornas spridning i klacken går till så att ramsan lärs ut till en mindre del av klacken som sedan sjunger ramsan många gånger tills hela klacken kan sjunga med. Om ramsan skrivits på bussen till bortamatch lär upphovsmännen ut ramsan till bussen som sedan lär den vidare enligt tidigare beskrivning. Klackledaren kan också ha en viktig roll i inläringen av ramsan. Om klackledaren kan ramsan blir inläringen snabbare och mer effektiv. Ansvar för att ramsan ska läras ut ligger hos den eller de som skrivit ramsan.

6.2.2 Klackmedlemmar - deltagare

Klackens medlemmar består av människor i olika åldrar från mindre barn till 70+. Medelåldern tror mina intervjupersoner ligger omkring 20-30 år och består mestadels av män. Tjejer finns också i klacken men inte alls i lika stor utsträckning.

I klacken finns olika typer av medlemmar. Dels kan det finnas undergrupper i klacken. En typ av undergrupp kan vara en "firma". Enligt intervjupersonerna är det en grupp lite yngre klackmedlemmar som ofta är inblandade i bråk och konflikter, framförallt utanför arenan. De beskrivs som en tillgång under matchen då de ofta sjunger mycket och starkt. Utanför själva matchen är det däremot bråk och konflikter som lockar denna grupp. Det förekommer mycket alkohol i denna grupp.

Motiven och anledningarna till att vara med i en klack är olika. Dels kan det vara att man vill vara med och påverka spelet (UR, Close view) men också för att känna den sociala samhörigheten med andra i en klack med samma sportintresse. Det kan vara för allt som sker runt om spelet, så som bussresor eller intriger med andra klackar.

6.2.3 Rösten

Alla intervjupersoner berättar att de blir mer eller mindre hesa och trötta i rösten efter en match. För en av intervjupersonerna är det helt oviktigt och inte alls till besvär medan de andra två har försökt att ändra sitt sätt att skrika för att bli mindre hesa. De har använt olika sätt för att försöka minska hesheten. De nämner metoder som att ta i med magen, andas in mycket luft samt att försöka hushålla med skrikandet genom att göra det mer effektivt. En av intervjupersonerna berättar att stämbanden hårdas och blir mindre ansträngda mot slutet av säsongen.

Röstidealet i klacken är tydligt efter intervjuer och deltagande observation. Det är viktigt att sjunga i ett mörkt tonläge för att inge tyngd och respekt åt ramsorna. Det är ett väldigt manligt ideal där kvinnor med ljusa röster kan ha svårt att hitta ett motsvarande sätt att sjunga.

7 Diskussion

I mina slutsatser kommer jag fram till att energin och passionen hos korister skulle infinna sig om de känner starka musikupplevelser. Men är det alltid så att det är körens mål att koristerna själva ska känna en stark musikupplevelse? I många fall kanske det är körens mål att det är publiken i första hand som ska få en sådan upplevelse? Oavsett vem den starka musikupplevelsen är ämnad för så tror jag att kören har större chans att uppnå målet om de samtidigt delar känslan av en stark musikupplevelse tillsammans med publiken.

Denna undersökning har varit intressant att göra. Det är en kultur jag satt mig in i som verkar vara en livsstil för många. Jag funderar kring att anledningen till att vara med i en klack kan vara att få utlopp för känslor och att klacken fungerar som ett ventilationshål för känslor. Vi har alla olika behov av att visa känslor. Vissa kanske tar ut t.ex. aggressioner i sporter eller genom att spela teater. Vilket sätt man än använder så tänker jag att det är viktigt för mig att kören fungerar som ett sätt att få uttrycka känslor. När jag sjunger i eller dirigerar en kör får jag helt och hållet ge mig hän åt känslan i det stycke vi framför och det är viktigt för mig. Därför tänker jag att en viktig lärdom av detta arbete handlar om kördeltagarnas möjligheter att få utlopp för olika känslor. Då krävs ett klimat som innefattar trygghet, mod och social gemenskap. Därför är de delarna viktiga för kören att arbeta med.

Ett citat från en intervju har satt sig fast i mitt minne. ”Vi förlorade lika mycket på läktaren, det är ännu värre.” Med citatet menas att det är värre att förlora genom en dålig klack än att matchen på isen förloras av spelarna. Om jag funderar över detta i förhållande till körsång kommer jag att tänka på hur en konsert upplevs av olika parter. Kören kan vara missnöjd med framträdandet medans publiken upplever konserten som bra och är nöjda med upplevelsen. Vad är då viktigast och för vem sjunger vi i kör? Det är upplevelsen av att sjunga i kör och de känslor man som körsångare får uppleva som är det viktigaste. Inte vad publiken tycker. I klackens fall: Om matchen på isen går förlorad gör det inte så mycket om det var en bra match, med god stämning, på läktaren. Den starka musikupplevelsen är alltså viktigare än sporten, i detta fall.

I början av intervjuarbetet gick det trögt att hitta personer som ville ställa upp på intervju. Jag har även försökt att kontakta andra klackar och supporterförningar men inte fått några svar. Det är sällan några namn och telefonnummer finns att tillgå. Jag har enbart kunnat använda mig av mail i kontakten med andra supporterförningar än White Lions, WL. Då detta var svårt valde jag att enbart använda mig av supportrar ur WL som mina informanter. Eftersom jag haft en kontakt i WL har arbetet med att hitta informanter gått enkelt. De jag intervjuat har varit väldigt engagerade och lätta att tala med. De har haft mycket åsikter, tankar och erfarenheter som de

gärna delat med sig av. När jag väl hittat mina informanter har alltså intervjudelen gått mycket bra. Det jag önskat att jag kunnat komplettera arbetet med är synvinklar från andra klackdeltagare i andra supporterföreningar. Jag önskar också att jag kunnat göra fler deltagande observationer från flera olika matcher för att även få se exempel på när det är god stämning på läktaren. Jag tror att mitt arbete trots detta ger en ganska rättvis bild av det jag velat ta reda på.

Mina resultat och slutsatser stämmer, så långt jag funnit tidigare forskning, väl överens med densamma. De delar av mitt arbete som inte varit undersökt tidigare visar viktiga delar i hur klackens arbete och sociala gemenskap ser ut. Dessa resultat och slutsatser visar vikten av det sociala spelet i en grupp och hur viktigt det är att gruppen drar åt samma mål och har viljan att påverka åt samma håll. Jag tror att resultaten i min undersökning är viktiga att ta med sig i arbetet med en kör men också i alla typer av grupper.

7.1 Vidare forskning

Något som skulle kunna belysas ytterligare är hur man rent metodiskt skulle kunna överföra kunskaperna detta arbete gett till kören. Hur arbetar man med energi och passion med en kör? Hur skapar man förutsättningar för att starka musikupplevelser ska kunna uppstå?

Hur är det i Svenska körer när det gäller förberedelser inför musikaliska prestationer? Hur förbereder körledarna sina korister och hur ser det ut i förhållande till hur ledare förbereder idrottsmän innan idrottsprestationer?

Ett område som man skulle kunna forska mer kring är hur klackdeltagarna använder sina röster. Varför blir vissa trötta i rösten och andra inte? Vad händer med rösterna i början respektive slutet av en säsong?

En annan fråga som växt under arbetets gång är hur spelarna på isen ser på klacken. Hur påverkade blir de och vad påverkar dem som mest? Hur skulle det kännas att spela utan publik och hejklack?

Något jag funderat mycket kring under mitt arbete är hur jag med min kunskap om körsång och rösten skulle kunna utveckla klacken till att låta mer och bättre. Man skulle alltså kunna vända på frågan: Kören – hur kan den hjälpa min hejklack?

Hur ser det ut med förhållandet mellan människan - musiken - situationen i olika typer av körer? De olika delarna spelar kanske olika stor roll hos en ”alla-kan-sjunga-kör”, en gospelkör eller en studentkör? I vilka körer upplever deltagarna starka musikupplevelser och är det i så fall där de tre delarna väger lika tungt?

Referenser

- Andersson, Torbjörn, Radmann, Aage (1998) *Från Gentleman till Huligan?* Stockholm: Symposion
- Arvidsson, Daniel (1998) *Hammarby är dom bästa!: om hejaramsor och hejande i Hammarbyklacken 1990-97* Uppsala: Uppsala univ., Institutionen för musikvetenskap.
- Bryman, Alan (2002, 2008) *Samhällsvetenskapliga metoder* Malmö: Liber AB.
- Gabrielsson, Alf (2008) *Starka Musikupplevelser - Musik är mycket mer än bara musik* Möklinta: Gidlunds förlag
- Nationalencyklopedin (1992), nionde bandet.
- Norlin, Arne (2007) *Hockey Från nedsläpp till sudden death* Stockholm: LL-förlaget
- Pettersson, John *När sångens mål är mål*. LIBRIS-ID:12755679
- Porsfelt, Dan (2005) *Supporterrock i Sverige* Växjö: Institutionen för samhällsvetenskap, Växjö universitet.
- Sandgren, Patrik (1996) *Populärmusik och fotboll: en studie av svenska fotbollsklubbars bruk av hyllningssånger* Lund: Lunds univ., Musikvetenskapliga institutionen.
- Sandgren, Patrik (1998) *Populärmusikens tecken och myter: en analys av fotbollslåten "Upp Häcken upp"* Lund: Lunds univ., Institutionen för konst- och musikvetenskap.

Radioprogram och hemsidor

- AIK: supporterklubb Black Army: www.blackarmy.se hämtat den 10 september 2012
- Fotboll i fokus. <http://fotboll.ifokus.se/articles/4fc784d788f472223f0001e6-tifo> hämtat den 12 september 2012.
- Svenska Ishockeyförbundets hemsida: www.swehockey.se hämtat den 10 september 2012
- UR, Close view, the story of football chants, 2005. <http://www.ur.se/Produkter/103146-Close-view-The-story-of-football-chants>
- Wikipedia: <http://sv.wikipedia.org/wiki/Tifo> hämtat den 12 september 2012.

Bilaga 1

Frågeställningar till intervjupersonerna:

- Varför är ni med i klacken och inte ser matchen från sittplats som de andra?
- Vilka ingredienser finns för att en match ska bli så bra som möjligt? Inte spelmässigt utan på läktaren.
- Varför är det viktigt med en hejaklack?
- Vad gör en bra hejaklack?
- Påverkar ni något genom att stå i klacken? Vad kan ni påverka med ramsorna?
- Hur känns det att stå i klacken och heja? När känns det som bäst/sämst? Vilka känslor har ni under en match?
- Vad gör en ramsa bra eller dålig?
- Spontanitet kreativitet i ramsorna?
- Känner ni varandra i klacken? Betyder det något?
- Vad är inte ok att göra i klacken?
- Hur ser ni på bortalagets klackar? Vilka andra klackar är bra och varför?
- Hur leds klacken? Behövs det en ledare? Hur väljs den personen/personerna?
- Vill ni bli en bättre klack? Är det viktigt? Hur kan ni bli bättre?
- Blir du trött i rösten av att heja?

